SOME PAGES IN THE
ORIGINAL CONTAIN
FLAWS AND OTHER
DEFECTS WHICH
APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

Satyanarayana, Vishwanatha,
1895-1976

నర్తనశాల : కీచక వధ నాటకము

తెనాలి, 1925

Record no. 415

Satyanarayana, Vishwanatha, 1895-1976

Nartanaśāla : Kīcaka vadha nāṭakamu

Tenāli, 1925

Record no. 415

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

Satyanarayana, Vishwanatha, 1895-1976.
నర్తనశాల : కీచక వధ నాటకము / శ్రీ విశ్వనాధ సత్యనారాయణ.- తెనాలి : దావులూరు వెంకట సుబ్బారావు, 1925.
187 p. ;17 cm.
Record no. 415

Satyanarayana, Vishwanatha, 1895-1976.
Nartanaśāla : Kīcaka vadha nāṭakamu / Śrī Viśvanādha Satyanārāyaṇa.- Tenāli : Dāvulūru Veṅkaṭa Subbārāvu, 1925.
187 p. ;17 cm.
Record no. 415

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB Date filming began:

సారస్వత నికేతనము
వేటపాలెం

పుస్తకము పేరు నర్తనశాల
గ్రంథకర్త శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు
పుస్తకము సంఖ్య 2806

రాజా రామమోహనరాయ్ లైబ్రరీ ఫౌండేషన్
కలకత్తావారి గ్రాంటుతో బైండింగ్ చేయబడినది.

48/38

2806

2806

2806

యీ గ్రంథమును యిందు క్రింద కడపటిదిగా యేయుందు తేదీలోపల

వాపసు యివ్వవలెను.

2806

JAN 17 1940	26.9.42	30.5.47
[illegible]	23.10.42	21.10.47
FEB 20 1940	22.12.42	14.2.48
MAR 2 - 1940	25.1.43	13.5.48
MAY 10 1940	24.5.43	31.12.48
JUN 11 1940	22.8.43	31.3.49
NOV 21 1940	19.9.43	[illegible]
JAN 14 1941	19.3.44	30.9.49
JUN [illegible]	3.6.44	19.5.50
JUL [illegible] 1941	6.6.44	29.9.50
[illegible] 1941	21.9.44	29.11.51
2.1.42	30.6.45	
8.3.42	9.8.45	
28.4.42	10.8.45	
22.5.42	26.11.45	
9.6.42	[illegible].11.46	

2806

విశ్వజనీన గ్రంథావళి

** సంపాదకులు ***

శ్రీ శివశంకర శాస్త్రి

శ్రీ వీరరాఘవస్వామి

2806

౨౮౦౬

మా శ్రీపుస్తకములు కావలసినను
కందుల గోవిందం, జనరల్ బుక్కు డిపో,
బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా అని వ్రాయవలెను.

ఈనాటకమును ప్రదర్శింపదలచినవారు ప్రకాశకుని లిఖిత రూపకమైన అనుమతిని ముందుగా పొందవలెను.

నర్తనశాల

(కీచక వధ నాటకము)

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

కందుల గోవిందం,
బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా

Acc. No.

దావులూరు వెంకట సుబ్బారావు
నాజరు పేట * * తెనాలి

సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకునివి

మొదటి కూర్పు
జూన్ ౧౯౨౫

శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారి
సరస్వతీపవర్ ప్రెస్. రాజమహేంద్రవరము

కీచకుడు

(చూచి) అదుగో! మరల నిటులనే వచ్చుచున్నది. (సమీపించి) ఆపూమాల నీవు గూర్చినదేనా! అవును! నీవ కూర్చి యుందువు! లేకున్న నంతయంద మెక్కడిది దానికి! అది యెవరికొఱకు గ్రుచ్చితివి?

ద్రౌపది

(స్వ) పొరబాటున మరల నితని గలసికొంటిని.

(పోబోవును)

కీచకుడు

(అడ్డువచ్చి) చెలి! ఇదియేమి? నీకోమలశరీర ముపవాస కృశీభూతము చేయుచున్నావు! ఈమేను మాత్రము తపోయోగ్య మైనది కాదు. కంది, చూడు మెట్లు బారినది.

ద్రౌపది

(తొలగి పో బోవును).

పరిచారిక

(ప్రవేశించి) స్వామి. కీచకమహారాజ! దేవి, యుత్తరాసహిత యై తమ్మొదురు చూచుచున్నది.

కీచకుడు

(స్వ) ఈమె విషయము మాయక్కగారివలన గాని బోధపడునటుల లేదు. (ప్ర) ఆమె యెక్కడ నున్నది?

పరిచారిక

వసంతపాలికోద్యానమున!

కీచకుడు

(నిష్క్రమించును).

ద్రౌపది

ఇతడు ముందచ్చటికి పోవును కాబోలు. నేనేల వీనివెంట బోవలయును? తరువాత నీసంగతి సుదేష్ణతో విన్నవించెదను.

కుడికన్నదరుచున్నది. ఇది బాగుగా పట్టిన ముసురే కావలయును. ఇతడెవడై యుండు!

పరిచారిక

ఏమమ్మా సైరంధ్రీ! ఏమో యాలోచించుచున్నావు?

ద్రౌపది

ఏమియు లేదు. సుదేష్ణాదేవి యెచ్చటకు వెళ్లినది?

పరిచారిక

మహారాజు కీచకస్వామి వచ్చెనని యాయుష్మంతురాలుత్తరను దీసికొని వచ్చుటకు నర్తనమందిరమునకు వెళ్లినది.

ద్రౌపది

ఆమె వెళ్లుట యేల? పరిచారికలు లేరా?

పరిచారిక

కీచకస్వామియెడ నామెకు గల సోదర్యము వలన!

ద్రౌపది

ఎవరీకీచకుడు. మున్నెన్నడు వినలేదు.

పరిచారిక

కొంచెము గౌరవముగా మాట్లాడుము. ఆయన నామము నిరుపపదముగా నుచ్చరింపరానిది.

ద్రౌపది

క్షమింపుము. ఆయన యెవ్వరు?

పరిచారిక

సుదేష్ణాదేవియు, నాయనయు పినతల్లి పెదతల్లి బిడ్డలు.

ద్రౌపది

ఈయన యిపు డెచటనుండి వచ్చినారు?

పరిచారిక

ఆయన నివాసము విరాటనగరముననే కాని యీ రాజమందిర మీపట్టణమున కావైపున నుండు ఎందుకు నీ వాయననుగూర్చి ప్రశ్నించెదవు?

ద్రౌపది

పురుషులకుఁ బ్రవేశింపరాని యీయంతఃపురము నీత డెట్లు ప్రవేశించినాడు? భూమింజయాది రాకుమారులే ప్రవేశింపరాదే?

పరిచారిక

ఆయనకు సుదేష్ణాదేవియెడ గలచనవట్టిది. అదియుఁ గాక యాయన భుజాబలమే మత్స్యధాత్రీతలమునకు రక్ష.

ద్రౌపది

(మౌనము.)

పరిచారిక

ఆతడు నూఱుగురు తమ్ములకన్న. సకలపరివారముతోడ నతడు కొలువున నిలచినచో విరాటుడు కాదు రాజు. ఆయనయే.

ద్రౌపది

దుర్యోధనునకు నితనికి మంచిపోలిక యున్నది.

పరిచారిక

ఆయన మానవతీ పంచబాణుడు.

ద్రౌపది

నేను దేవిగారిని కలుసుకొనవలెను.

(నిష్క్రమించును).

పరిచారిక

సైరంధ్రి మొదల తానేమొ నన్నతని గూర్చి యడిగినది. నేను కొంచెము సూచించిన విముఖవలె నటించినది. కాషాయ వస్త్రములు కల్మషము దాచగలవు.

ఉత్తర

(ప్రవేశించి) ఓసీ! వల్లకీ! మాకు జాతీకుసుమములు కోసికొని రమ్ము పూవులమాల గ్రుచ్చవలె.

పరిచారిక

అమ్మా! తమకై వారు నయచేసిరే! తమకు కనబడలేదా?

ఉత్తర

అయినను పుష్పమాలవినా నేను దర్శించను.

పరిచారిక

సైరంధ్రి యొద్దనొక టున్నది.

ఉత్తర

పోయి తీసికొనిరమ్ము!

పరిచారిక

(నిష్క్రమించును)

ఉత్తర

(స్వ) ప్రస్తావనలో బృహన్నలోపాధ్యాయులు సైరంధ్రిని తాను మున్నెఱుగుదుననియు, హస్తినలో దాను శ్రీ యుధిష్ఠిరచక్రవర్తి యాస్థానమున నాట్యాచార్యులుగా నున్నప్పుడీసైరంధ్రి యచటనే యుండెడి దనియు జెప్పి యామెను గూర్చి మిగుల గౌరవముగ ప్రసంగ మొనర్చినారు. ఆయమ గ్రుచ్చిన పూమాల మామామ కొసంగిన బాగుండ దేమో! (ప్ర) వల్లకీ! వలదు! వలదు! నీవు పోయి పూచిన యీ మందారవద్ద నున్నజాతులు తీసికొని రమ్ము!

పరిచారిక

(జాతులు తెచ్చి యిచ్చును.)

ఉత్తర

ఆహా! ఈజాతీకుసుమ వాసన లెంత మనోహరముగ నున్నవి.

(ప్రవేశము-సుదేష్ణ—కీచకుడు)

ఉత్తర

మామా! ఈపూవులు నీకై తెచ్చితిని.

కీచకుడు

అమ్మా! సౌభాగ్యవతివి కమ్ము.

సుదేష్ణ

తల్లీ! మామయ్యకు నమస్కరింపుము!

ఉత్త

(అట్లు చేయును.)

కీచకుడు

(లేవదీసి) అమ్మాయికి నాట్య మెంతవరకు వచ్చినది? మొన్న నెపుడో చూచినా నీయుపు గురువును. మనోహరముగ నున్న ద్వామూర్తి. సాహిత్యతేజ మాతని మొగమున గంభీరముగనున్నది.

అక్కా! అమ్మాయికి పెండ్లి యెప్పుడు!

సుదేష్ణ

కళ్యాణపు గడియలు రావలయును.

కీచకుడు

ఉత్తర సిగ్గుపడుచున్నది. ఎప్పుడు నేర్చితివమ్మా యిది. ఆగురువు నేర్పెనా యేమి?

ఉత్తర

(స్వ) మామ మిక్కిలి రమ్యముగ మాటలాడుచున్నాడు. ఇతనిని గూర్చి కొన్ని వదంతులు చెడ్డగా నున్న వేలనో!

కీచకుడు

అమ్మా! నీవు బాగుగా చదువుకొనుము. ఇదె తీసికొమ్ము (అని మెడలోనిహార మిచ్చును).

ఉత్తర

(గ్రహించి) పాఠశాలలో పుస్తకములు వదలి వచ్చితిని. సెలవు తీసికొందును.

సుదేష్ణ

వల్లకీ! నీవు తల్లివెంట బొమ్ము!

(వల్ల-ఉత్తర- నిష్క్ర)

సుదేష్ణ

నాయనా! నీవు నాట్యశాస్త్రమున మహాప్రజ్ఞకలవాడ వందురుగా! అమ్మాయి నేమియు పరీక్ష చేయలే దేమి?

కీచకుడు

సోదరీ!

ప్రథమ దర్శనమై యుంతవరకు రెండు
గడియ లేనియు గాలేదు కలగిపోవు
చున్నయది నాహృదంతరం బూజసిలక
అంత సౌందర్యవతి యీలతాంగి యెవరు?

అప్సరస్స్త్రీ సమాజంబు లావెలంది
కాలి గోటికేనియు సరిగాదు సుమ్ము
ప్రకృతిలో నున్న సౌభాగ్య భాగ్యమెల్ల
సలవరించు కొన్నది యీలతాంగి యెవరు?

ఏడు దీవుల రాజ్యంబు లేలుబడికి
చిహ్నమైన కిరీటంబు శిరమునందు
దాల్చుటకు యోగ్యమైన దా తలిరుబోడి
అంత తేజస్సు కిల దా లతాంగి యెవరు?

సుదేష్ణ

పరస్త్రీప్రశంస పాపహేతువు కాని యింకొక విషయము మాటలాడుము. ఆభాగ్యశాలిని యెవరో పాపము, మన యంతఃపురమునం దల దాచుకొన వచ్చినది.

కీచకుడు

అక్కా! క్షమింపుము! ఏమి చేయుదు సమ్మా!

ఈశ్రవోరంధ్రముల గింగురెత్తు చున్న
దసమ మార్గణ ధను ర్జ్యా తాశుగముల
వేగమున జేసి సుడివడి వీచుచున్న
గాలి చేసిన యట్టి యుగ్రస్వనంబు.

సుదేష్ణ

ఒకప్పుడు చిత్తవికార మేర్పడినను, దానిని స్వాధీన పరచుకొనవలయును. మరల నాప్రశంస దేకుము.

కీచకుడు

అక్కా!

సుదేష్ణ

రాజాంతఃపురములయం దిట్టి యిక్కట్టు లున్నవనియే యావిడ తొలుత నావద్ద ప్రవేశించుచున్నప్పుడు, తన్ను గౌరవముగా చూడగలిగిననే నావద్ద పనిచేసెద నన్నది. ఈమెనిమిది నెలలనుండి చూచుచుంటిని. ఆమె తులసిమొగ్గ వంటిది. ఆమె సైరంధ్రీవ్రత మనుష్ఠించు చున్నది.

కీచకుడు

అక్కా! నాప్రాణముల మీది యాస వదలుకొ మ్మనెదవా?

సుదేష్ణ

అబ్బా! ఇది యేమి? ఆమె మొగము జూచిన పూజింప వలె నను భావము గలుగును గాని యిట్టి దురూహాలు నీ కెటుల పుట్టినవి?

కీచకుడు

నా కామె పాదాభివందనము గూడ చేయవలె నని యున్నది.

సుదేష్ణ

ఆమెకు విరాటనృపతి యంతఃపురము తలదాచు కొననైనది. ఈయంతిపురము నీయీదుష్టభావమున కామెను లోబరచదు.

కీచకుడు

కాక నాప్రాణములు త్రుంచుకొని పోవునా మఱి.

సుదేష్ణ

నాయనా! ఈయధర్మమునకు నన్ను లోఁగదీయకుము. మహాపౌరుషశాలి వైన నీబుద్ధి పరకాంతలపై నేల ప్రసరింపవలె?

కీచకుడు

అక్కా! ఈమన స్సింతవరకు నన్ను బాధించుచున్నది ఆమనోహారిణి పేరైన వినజాలనేని నాయీజన్మమెందులకు

సుదేష్ణ

అది నాకు తెలియదు. ఆమె సైరంధ్రీవ్రత మనుష్ఠించుచున్నది. కాననామె నిందందరును సైరంధ్రి యనియే వ్యవహరింతురు. నీ వింత పిచ్చిలో నున్నావు గాన నీ కొకమాట చెప్పెదను. ఆమెకు పతులు గలరట. వారు గంధర్వులు. అయిదుగురు. మహాబలశాలులు. వాయుసమాన విక్రములు. వారామెమీద నీగ వ్రాలనీయరు. నిరంతర మామెను రక్షించుచుందురు. ఆమె వెంటనే యదృశ్యులై తిరుగుచుందురట మెల్లప్పుడును.

కీచకుడు

నన్నెందులకు భయపెట్టెదవు.

కననాక రిపుల నొంచెదు
ననఁగు డొకరుం డజేయుఁ డంతియ నాక
న్గొనల విరియించు రక్తిమఁ
గనుఁ గొనిన దాక బ్రదుకు గలదె రిపులకున్.

ఆప్రశంస కేమి కాని——(అర్థోక్తిలో)

సుదేష్ణ

నీయందు నాకు గల యభిమానమునకు మంచిఫలము గలిగించు చుంటివి. ఇంక నే నిందుండుట గూడమంచిదికాదు. నాయిం దున్నంతసేపు నీ వడుగక మానవు. నే నెంత కోపగించు కొన్న నేమి! కాని చెప్పుచున్నాను వినుము! నీ కిది తగదు. నాయంతఃపురముననే యిట్లు దలచిన వాడవు నీ వింకెందు దురూహాలకు జోటివ్వవు? ఇట్లు మాటలాడుట నీవు గాన నింతవర కోర్చుట యైనది. ఈయూహ లింక మానెదవనియే యనుకొందును. (నిష్క్రమించును).

కీచకుడు

నిజముగా మాయక్కగారికి కోపము వచ్చినది. అవును! ఆమెతో నజ్ఞానము కతన నెట్టి ప్రసంగము జేసితిని?

ఆసౌందర్యము నన్ను వెన్నాడు చున్నది. ఆహా సాక్షాత్కారము. ఏ మా సౌందర్యము.

చరమ సంధ్యామనోజ్ఞ ప్రశాంతవేళ
మలయ పర్వత నిర్గతానిల కుమార
వీచికా సంచలిత మయి వెల్లి విరియు
నమృత నిష్యంది మాధుర్యంబు ననుకరించు.

అతిశయిత బాల కేతకి మై ప్రభాత
చంద్రికా సిత నవనీత సౌకుమార్య
మై శరత్కాల సిత జల దాభ మగుచు
నాహ్లాదాంతర మూలఘనంబు దులిచె.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి) సుదేష్ణాదేవి యీనరకు నొంటరిగా నుండునా? అంతకంతకు ప్రొద్దు గ్రుంకుచున్నది. ప్రొద్దు గ్రుంకకముందే సుదేష్ణాదేవితో చెప్పవలయును. (పరిక్రమించి) అహో! నేడు

నా దురదృష్ట మేమో! ఇతని నొంటరిగా కలుసుకొంటిని. ఇందు సుదేష్ణాదేవి యున్న దని చెప్పినదే వల్లకి! దానిప్రవర్తన బాగుండ లేదు. తొలగి పోయెదను గాక!

కీచకుడు

ప్రేయసీ! న న్నేల త్రిప్పలు వెట్టెదవు?

ఒకమాట పలికి నంతన
సకియా! ముత్తెముల వరుస జారిపడునటే
ప్రకుపిత నేత్రద్వితయ
క్రకచంబుల నన్ను కోయగా నేమిటికే?

పలుకంగరాదె యో ప్రాభాత వేళామృ
తస్యంది నీరజాత సమ వదన!
నను జూడరాదె యో నవ్యశారదకాల
సితనవాంభోద కల్పిత దృగంత!
చిఱు నవ్వరాదె యో శ్రీకరచ్ఛవి దీప్త
తరుణ రత్నోద్గీర్ణ దంత పంక్తి,
నుంత నిల్వగరాదె శోభాగమన రమ్య
మధురమరాళాభ మందయాన

ఎంత నిర్దయురాలవే యిగురుబోడి
తావకీన సర్వాంగ సౌందర్యమందు
ప్రసవ మార్దవ ముండియు పైకి నింత
కఠినతా మార్గమేలనే కంబుకంఠి.

దేవీ! కన్నెత్తి చూడుము! నీదృగంతభాగీరథీవాహినిలో పవిత్రుడనై పోయెదను స్నానములాడి.

ద్రౌపది

అన్నా! ఏమిది! ఈవికృతాకార మేమి? చేనేమి! నన్ను జూచిన నీకు మదనవికారమా? నీకు పరియాచికము లాడ నిచ్ఛగలిగిన నావంటి పిచ్చివాండ్రితోనా యాడవలె! దేవి సుదేష్ణ కోపగించును. నాకు పని యున్నది. త్రోవ యిమ్ము పోయెదను!

కీచకుడు

ఓహో! శరత్కాల చంద్రరేఖ! ఎంత మాటాడితివి! నీ కృపాపాంగములకై వేచిన యీదీనుడు నిన్నేల కసటు మాటలాడి విముఖను జేసికొనును?

మాధుర్యమా! నన్నేల నీలో నొకభాగమున జేరనీయక విషమ్మున డించెదు? సామాన్యముగ పురుషు లిట్లే ప్రథమమున ప్రేమావేశము జూపి యనంతరము పరిత్యజింతు రను కొందువో! మనోహారిణీ! ఇదె యొట్టు పెట్టుకొనెదను.

రమ్య జలదమాలా నీల సౌమ్యగగన
భాగ రమణీయ మైన యీప్రావృషమున
తీరుగా పూచినట్టి మందార మిదిగో
ఈ శిరోభాగమున కరం బిదిగో యుంచి!

ద్రౌపది

నమస్కరించెదను. నన్ను పోనిండు!

కీచకుడు

చెలీ! నాపైన నీ కింతవర కేల సనుగ్రహము రాలేదు? నాపూర్వజన్మకృత పాపఫల మెంతగా బాధించు చున్నది. ప్రియా! దయం జూడు, దయంజూడు.

(చేయి గ్రహించపోవును).

ద్రౌపది

ఓయీ! ఎంతటి తెలివి మాలిన వాడవు. దాసీసంగమము లాయుఃక్షీణములు. అందులో నికృష్టదాసి నైన నన్నా నీవు వరించునది?

కీచకుడు

మదవతీ! ఆయుఃక్షీణమా! కానిమ్ము! నీసంయోగము లేని యాయువు మాత్ర మేమిటికి? స్వర్గభోగము లనుభవించనా? ఆనందధామము లెక్కనా?

నీదు గాఢపరిష్వంగ నియతి గలుగు
నిముస మేనియు బ్రతికితి నేని చాలు
నీ కెడముగల్గి కల్పముల్ నిండువరకు
బ్రతికితిన యస్మ! భస్మ హవ్యంబ యేల!

నీయురోజాగ్రమునయందు నిదురలోన
మృత్యుదేవత నైన రానిమ్ము నాకు
భయము లేదే మృగాక్షి! యీభవమువలన
గల్గు లాభ మాపూర్వమే కలిగియుంట.

నీపరీరంభమునన నిందీవరాక్షి
తరుగునే యస్మ యాయువు తరిగెనేని
మిగిలినదె యను భూత మా మెలత! కాక
యిపుడె గతియింతు కాదట వే లతాంగి!

(సమీపించును)

ద్రౌపది

(తొలగి) అయ్యో! పరస్త్రీలపై నేల ప్రసరించుచున్నవి నీదృక్కులు? నీవేమొ బాహుబలతృణీకృతాఖిల మత్స్యదేశ శాత్రవుడ వట! ఇది నీకు యోగ్యముకాదు. పరస్త్రీసంగమంబున గలుగు దోషమును, నీవంటి దోషజ్ఞునకు నాచెప్ప జని లేదు.

కీచకుడు

ప్రేయసీ! కనబడుచున్న దివ్యజ్యోతిస్సును చల్లార్పకుము.

(చేయి గ్రహింపఁ బోవును)

ద్రౌపది

(తొలగి)

నావెంటన్ నిరతంబు కాచుకొని యున్నారేవు రస్మత్పతుల్
ద్యావాభ్యంతర గాము లెందయిన గంధర్వుల్ స్వకీయోగ్రబా

హావిధ్వస్త సమస్త శాత్రవ సమూహాసంత కీర్తిస్ఫురత్
శ్రీవిద్యోతిత మూర్తులాకెలన నీచేటింతయున్ తప్పదే.

కీచకుడు

ఇదియా యింతవరకు నీయనుమానము? నీకేమియు భయ
ములేదు. నాబలము నాచేతనే యేల పొగడించెదవు? రాజన
ములు సుష్ఠుగా పండు నీమత్స్యదేశములే దానికి సాక్షులు.

ప్రసవ మార్గణ బాణ సంపాత భీతి
నాశరీరావయవముల వాసి చూడు
ముడుచుకొని యెంత బాణమ్ము పడునో యేమొ
యిమ్ము కుంచు కొన్నవో యోసి చంచలాక్షి!

ఆలస్యము చేసి నన్నేల దహించెదు? నీయాలస్యంబుకొలది
నాప్రాణములు నిల్చునను ధైర్యముగూడ నాకు చెడుచున్నది.

ద్రౌపది

ఓయి! మహాగ్ని జూచి ఫల మని భ్రమించు చుంటివి.

కీచకుడు

చెలీ! దయ చూడుము! నీశరీరస్పర్శచేతనే పులకితబ్రహ్మా
నందము పొందు నా కేల దూరదూరము పోయెదవు?

(సమీపించును)

ద్రౌపది

సుదేష్ణా! అయ్యో! నాజన్మ కిది మూడవ పరాభవము.
సుదేష్ణా!

కీచకుడు

అయ్యో! భూతలస్పర్శమాత్ర భిన్న మైన స్వర్గమేల నిరా
కరించెదవు?

ద్రౌపది

అయ్యో! నీయీప్రవర్తన మీయక్కగారి యంతఃపురగౌ
రవమునకు భంగకర మైనది.

కీచకుడు

(నివ్వెఱవోయి) మంచి సంగతి జ్ఞాపకము జేసితివి. కాని
నాహృదంతరము దహించుచునే యుంటివి.

పపరిశీతల వాఃకణ శ్రీప్రకాశ
మైన నిముసంబు నందు నాయంగ మంటి
ప్రసవనిర్గత మకరంద మసృణ శిశిర
మైన నీమేను స్వర్గసౌఖ్యం బొసగునో!

(నిష్క్రమించును)

సుదేష్ణ

(ప్రవేశించి) అమ్మా! సైరంధ్రీ. ఇదేమి? శోకాధిదేవత వోలె నున్నది.

ద్రౌపది

దేవీ! చూచితివా యీదీనురాలి యవమానము!

సుదేష్ణ

ఏమమ్మా!

ద్రౌపది

నీతోఁబుట్టు వట. అతనిపేరు నాకు తెలియదు. మీ రెవ్వరు లేకుండ నన్ను జెఱబట్ట వచ్చి, దేవి! యేమని చెప్పుదును! నాజన్మ మేమోకాని సురక్షితము లైన ప్రదేశములలోనే నాకు పరాభవములు తటస్థించుచున్నవి. చెప్పితిని గదా తొలుత నీతో నొకానొక కారణమువలన నాపతులయెదుటనే నిండుసభలో మున్ను పరాభవింపబడితి నని మరల నిదిగో! భూమింజయాది రాకుమారులు గూడ రారాని యీయంతః పురమున నా స్థితి యెట్లైనది?

సుదేష్ణ

అయ్యో! ఎంతపని జరిగినది. తల్లీ! ఇది యెవ్వరితో ననకుము. నేను వానిని చీవాట్లు పెట్టి పంపించెదను. ఇం

నీవున్నంతవర కతఁడిచటికి రాకుండ జేసెదను. నా కెంతటి యప్రతిష్ఠ వచ్చు పని చేసినాడు. నాచేత నైనంతవరకు వాని బారి నీవు పడకుండ జేసెదను. దురపిల్లకుము.

ద్రౌపది

కానిమ్మమ్మా! నీయండ జేరితిని గదా! దానివలన గలుగు ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠలు నీవియే!

సుదేష్ణ

అమ్మా! మన్నింపుము. నే నతని కన్నుగప్పి పోవుటకే యిచటినుండి వెళ్ళితిని. నే నున్నచో నట్టిది తటస్థించెడిది కాదు! నీవిచ్చటి కెట్లు వచ్చితివి?

ద్రౌపది

ఆతడు మొదట నన్ను గలుసుకొని యేదియో ప్రసంగించ వచ్చినాడు. నేను మాటాడక యతని తప్పించుకొని నీతో చెప్పవలె నని యిచ్చటికి వచ్చితిని. మీరు లేరు. ఆత డిందుండెను.

సుదేష్ణ

చెలియలా! ఇక్కట్టులలో నున్నవారికే క్రొత్తయిక్కట్టులు. నాతో వాడు నీప్రసంగమే తెచ్చినాడు. నే నతని

యెదుట నున్నంతవరకట్లే మాటలాడు ననియు, నతని వదలి పోయిన బాగుండు ననియు, నే నచటి నుండి వెడలి పోతిని. నీతో నీవిషయము చెప్పి యతడిందున్నంతసేపు నీవు వానికను లకు గన్పింపకుండ నుండుమని చెప్పుటకు వచ్చితిని. నీవు నాకు గనరా లేదు. దురదృష్టమువలన నీ విచ్చటికే వచ్చితివి కావలె. తల్లీ! నీకడుపు పుచ్చుకొని బ్రతిమాలెదను. సుదేష్ణ యంతఃపురమున నిట్లు జరిగె నని చెప్పకుమమ్మా యెచ్చట-ను! నేను నీ కింక యెగ్గడి లేకుండ జేసెదను. అట్లు చేయు నని నాచేతిలో చేయి వేయుము.

ద్రౌపది

అన్నవస్త్రము లిచ్చి పోషించితి విన్నాళ్ళు. నే డేదియో నాదురదృష్టమున నిట్లు ఘటిల్లినది. నీవేమి చేసెదవు. తల్లీ! నిన్ను నే నెఱుగనా! నీపైన నేదేని యని నే నేమని బ్రదుక గలను.

సుదేష్ణ

నీ విక పద.——వల్లకీ! సింహబలు డెందున్నాడు?

(తెరపడును)

ద్వితీయాంకము

(ప్రవేశము. కీచకుడు. ఉద్యానవనములో)

కీచకుడు

ఈవిరహ వహ్నినన్ దహించు నిదియు
కాల్చి బూడిద చేయదు కాయ మింత
ఆలతాంగి దయావ్యాపృతాక్షియుగము
ప్రాణములఁకోడ లే దేమొ ప్రాప్తి నాకు.

ఆమనోహారిణి కపోలస్పర్శ గావించియో, యాజగన్మోహిని యధరామృతరసాస్వాదన మొనరించియో, గాఢ మగు నాలతాంతస్వపరిష్వంగ మనుభవించియో, చివర కాముద్దరాలి కరాంభోరుహము నంటియో, వచ్చిన నామనస్సున కంతవేడిమి యుండెడిది కాదు.

ఏప్రశీతల వాఃకణ శ్రీప్రకాశ
మైన నిముసంబునందు నా యంగమంటి
ప్రసవ నిర్గత మకరంద మసృణ శిశిర
మైన నీమేను స్వర్గసౌఖ్యం బొసగునో.

యని చివరకని వచ్చితిని. ఆమె రసికురా లయిన నామాట లలోని రసజ్ఞత్వము దెలిసికొనదా? అప్పుడు నాభావోన్మాద మాజవరాలికి బోధపడదా!

ఊరక నాకు పిచ్చియాలోచనపే కాని, యామె యప్పటి స్థితి జూచిన నామనోరథము కొనసాగునట్లు లేదు. నే నామె స్పృశింప బోయినప్పు డాపె లంతుక స్త్రీసహజ మైన సిగ్గు చేత కంపించినట్లు లేదు. నిజముగా తన పాతివ్రత్యము పాడయి పోవునేమో యని భయపడిన ట్లున్నది కాని—

నా యప్పటి మాట లామె కసలు వినంబడెనో లేదో! అక్కటా! నాదౌర్భాగ్య మేమని చెప్పుదును!

న న్నీలతాప్రతాన మెంత వేధించుచున్నది. చల్లన గదా యని యిచ్చోటు జేరితిని.

ఇది వసంతమా? కోకి లైన గూయుచున్నదా! అకాల మున నీ కెందు కింత యలజడి!

అభినవ జలధర సుందర
మిభరాజ కిశోర హస్త వృతమో యను నీ

సభ మింత నీ సుమాస్త్ర
పరిభావమున కెట్లు సాయపడునో మదనా!

చాలు నేనందు నాయంగ సంధులెల్ల
విరుగ బాడిచితి నీమహావేశ మింత
యొప్పనే యవేళల నేమి యొరగి పోయె
ధర జలధిలోన నీకు తొందరయె కాక.

నా సంక్షుభిత మైన యీ దేహము కొంచెము విశ్రమించిన గాని తేరుకొనదు.

(పండుకొనును)

వల్లకి.

(ప్రవేశించి) ప్రభూ! ప్రభూ! ఏమి యీయన మారా డడు? పాపము! ఈయనను నే నెఱుంగుదును. కొంచెము కష్ట మేనియు నోర్చుకొన లేడు.

అబ్బా స్త్రీ లెంతకు జాలరు! ఏమో యభినయమా? ఈసైరంధ్రివిషయము నే నెఱుగనా! మహాపతివ్రతవలె నటించుచున్నది. ఏదీ యీవిషయమున నా చెప్పినటుల చేయక పోనిమ్ము ఈమె పరు వేమైన దక్కనిత్తునేమో! ప్రభూ!

కీచకుడు

(లేచి) వల్లకీ! ఎందుకు?

వల్లకి

స్వామీ! అదియేమి? ఇట్లు పడిపోతిరి?

కీచకుడు

ఏ మున్నది. నాప్రాణము లామనోహారిణి గుంజుకొనుచున్నది.

వల్లకి

చిత్తము.

కీచకుడు

వల్లకీ! ని న్నొక టడిగెదను.

వల్లకి

మహాప్రసాదము.

కీచకుడు

ఆమె పేరేమి?

వల్లకి

సైరంధ్రి యని వాడుక. అసలు మాలిని.

కీచకుడు

మాయక్కగారి యంతఃపురమున నెన్నిదినములుగా నివసించుచున్నది.

వల్లకి

సంవత్సరము కావచ్చుచున్నది.

కీచకుడు

ఆమె వృత్తాంత మింతకన్న నేమియు దెలియదా?

వల్లకి

ఆమె కైదుగురు పతు లున్నారట. వారు గంధర్వులు.

కీచకుడు

(ఊరకుండును.)

వల్లకి

ఏ మాలోచించుచున్నారు?

కీచకుడు

నీకు నామెకు నేమియు చెలిమి లేదా?

వల్లకి

ఎక్కువ లేదు.

కీచకుడు

ఆమె లోచనములలో లౌల్య మున్నది. అయిదుగురు భర్తలకు భార్యయా! ఎంతకాముకి.

వల్లకి

మీ రనునది నాకు తెలియుట లేదు.

కీచకుడు

ఆమె కనులలో చిత్ర మున్నది. ఆకన్నులు నీ కెట్లు కనంబడును.

వల్లకి

నే నెప్పుడు నాలోచించ లేదు.

కీచకుడు

ఏమో కష్టము లనుభవించిన జీవి కన్నులవలె నుండవా?

వల్లకి

ఆ! అట్లే యుండును.

కీచకుడు

అవి యంతియకాదు. కామోద్రేకమును గూడ సూచించుచున్నవి. ఆయమను గురించి నీ కేమైన ననుమానము లున్నవా?

వల్లకి

ఆమె దేవరవారి కంత యలభ్య కాదు.

కీచకుడు

ఏమో చెప్పుము.

వల్లకి

ఆమె రాత్రులం దప్పుడప్పు డెచటికో పోవుచునే యుండును.

కీచకుడు

పతులు గంధర్వు లంటివే! వారును నీమెయు నేర్పరచుకొన్న సంకేతమున కేమో!

వల్లకి

అయిన!

కీచకుడు

అప్పుడామె శీలమును మన మెట్లు శంకింప గలుగుదుము.

వల్లకి

కాని పతులతో మాత్రము నిశాకాలములయందు స్వైర సంచారము సేయు మని యున్నదా?

కీచకుడు

అది కాదు! ఆమె ప్రవర్తన యెట్టిదో తెలియవలెను.

వల్లకి

నిజమైన మాట కిటువంటి స్త్రీకి గంధర్వులెవరు భర్తలు కాగలుగుదురు?

కీచకుడు

ఎందుచేత?

వల్లకి

ఈమాత్రము సౌందర్యమునకా!

కీచకుడు

ఈమాత్రము సౌందర్యమునకా! వల్లకీ! స్త్రీలసౌందర్యము స్త్రీలకు తెలియదు.

వల్లకి

అయినను గంధర్వులు మనుష్యుల కెట్లు పతులు కాగలుగుదురు?

కీచకుడు

ఆమె సౌందర్యమునకు గంధర్వులే కాదు. త్రిలోకాధిపతులు గూడ తల లొగ్గవలె.

వల్లకి

మీ రెన్నియైన చెప్పుడు. ఆమెను గురించి నా కనుమానము పోలేదు. వ్రతము లని, నియమము లని, కాషాయంబులు కౌపీనంబులు ధరించుట కేమి గాని యందరును మనుష్యులే.

కీచకుడు

మాయక్క సుదేష్ణ యెక్కడ నున్నది?

వల్లకి

ఆమెతో సైరంధ్రి యేమి చెప్పినదో, పట్టపుదేవి తమకై వెదకుచు వచ్చినది. నేను మిమ్ము వెదకి తీసికొని వచ్చెదను. మీ రంతఃపురమునకు పదు డని యామెను పంపించి వచ్చితిని.

కీచకుడు

ఏమి చెప్పి యుండును?

వల్లకి

ఏమి చెప్పియుండును, ఇదియే.

కీచకుడు

మాయక్క యేమని యుండును?

వల్లకి

దేవిగారికి కోపము వచ్చిన ట్లున్నది.

కీచకుడు

కోపమే!

వల్లకి

రండు పోదము ఆమెను ప్రసన్నను జేసికొందురుగాని.

కీచకుడు

వల్లకీ! నే నిందుండి కదల జాలను.

వల్లకి

అయిన నేన పోయి యామెను మీయెడల ప్రసన్నను జేసెదను.

కీచకుడు

ఎట్లు ?

వల్లకి

ప్రభువులు నిస్పృహులై యీ పూవుతోటమ్మున పడిపోయిరని, పిలచిన పలుకుట లేదని చెప్పెదను. అప్పు డామె కోపము పోవును.

కీచకుడు

సరే! నే నిందే పండుకొనెదను! పొమ్మె!

(వల్లకి నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

(ఆలోచించుచు)

చారు మంగళ నవ్య వస్త్రానమయ వి
లాస మృదుల నీలాబ్జ మాలామధుకిమ
పట్టునడె తడంచితె కేశబంధ మందు
ఆలలిత కైశికము బంధమయ్యె నాకు!

అమె సైరంధ్రి యని కాని, యింకేమియు దెలియదా! అంతటి యజ్ఞాతావస్థ యెందులకు? ఆమె భర్తలైదుగురా? ఈకథ యేమో స్మృతికి దెచ్చుచున్నది. ఆమె యెవ్వరైననేమి? ఆమనోహారిణికి నాయందు దయ లేదుగా

గాఢ పరిష్వంగ కలిత సౌఖ్యాంభోధి
తరగలు మచ్చిరో ధాన్యము లగు
తత్కర స్పర్శ మొత్తమ్ములై గుమిరెడు
పులకలు మేన ప్రభూతము లగు
మ దృగంతమ్ములు మస్పృణ చంచల వినీ
లాపాంగముల్ ప్రేమ దీపిక లగు

నా మూర్తి కాంచినంతనే మందహాస చం
ద్రికలు మున్నాడు దీర్ఘికలె యగును
ఆవిలాసిని పయ్యెద యందె నాకు
రేబవల్ నిద్ర లగు నామె మృదుమనోజ్ఞ
సుప్రసన్నాననప్రభా జ్యోత్స్నలందె
యీహృదయతాప మడగును యేని నాకు.

నా ప్రాణములు తప్పున లాగుచున్నవి. కొంచెము విశ్ర మించెదను.

(పండుకొనును.)

(ప్రవేశము—సుదేష్ణ—వల్లకి)

సుదేష్ణ

వల్లకీ! తమ్ము డెచ్చట?

వల్లకి

అమ్మా! ఇటునిటు ఇదుగో యీ లతావలయము నొద్ద నొడలు తెలియక పడియున్నారు.

సుదేష్ణ

(చూచి) నాయనా! సింహబలా!

వల్లకి

అమ్మా! నేను పిలచితిని. పలుకలేదు.

సుదేష్ణ

అయ్యో! ఇదియేమి! దీనికి గారణము?

వల్లకి

ఎట్లు తెలియగలదు.

సుదేష్ణ

వైద్యుని పిలుచుకొని రమ్ము నీవు పోయి.

కీచకుడు

(లేచి) ఏమమ్మా! అంతనిర్దయ! ఎవ రావైద్యుడు? మీ రనుకొనుచున్న మాటలు నేను వినుచునే యున్నాను. ఓపిక లేక మాటాడ లేదు. నాయీవ్యాధికి చికిత్స చేయించ నెంచె దవేని యావెజ్జు నెవరో పిలుచుకొని వచ్చు టేల?

సుదేష్ణ

ఇంక నదియే ధోరణియా! పరకాంతలపై నింత దురాశ గల నీవు బాగుపడవు. సైరంధ్రి నేమన రనుకొంటివి? మత్స్య దేశాధీశుని యంతఃపుర పరిచారిక. ఆమె మీద నీగ ప్రాలి

నచో విరాటనృపతికి తలచరాని తలవంపు. మత్స్యదేశము లకు నీ వండ వనుమాట నిజమే. నీయండ దేనికి మాకు? ధర్మము నడుపుటకు న్యాయము దీర్చుటకు. రాజులు గలరు. రాజాంతఃపురములు గలవు. ఇట్టి యపభ్రంశపు పను లెందును జరుగవు. నాగొంతులో ప్రాణ ముండుపరకు నీ కాస్త్రీ లభింపదు. నీయంత బాహుబలశాలులు కాకపో వచ్చును గాని నాభర్తయు పుత్రుడును న త తేజోదరిద్రులు గారు. నీకు నిజముగా నాలతాంగి మీాదనే యభిప్రాయముండెనా మొట్టమొదట మత్స్యదేశమును భిన్నము చేసి మాయందరి కుత్తుకలు కోసి యనంతర మామెను హరించుకొని పొమ్ము.

(నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

హా! హా! ఇవి యేటి మాటలు. అక్కా నన్ను రక్షింపుమని కాళ్ళబడితిని గాని యధికారము జూపించితినా? ఆమె కంతతొందర యెందులకు? ఈమన్మథానల మోర్చుకొనే లేక నే నుండగా త న్నేమంటిని?

విరాటనృపతి నావలననే బ్రదుకు చున్నాడా? నేనే యతని రక్షించుచుంటి నని యంటినా?

ఈ మహాంభోధి తరియించు టెట్లు? అబ్బా! శూలముల వంటి మాటలు! ఆమె నిందాక వదలిపెట్టినది యిది తనయంతఃపుర మని గదా! నిజముగా రాజ్యమంతయు నాభుజబలము మీాదనే యాధారపడి యున్నను నేను వారికి స్వామిడ నయి యే యుందును గాని రాజసపు పోకడలు పోను.

అక్కా! ఇంతమాత్రము తెలిసికొనలేక పోతివి. సింహబలుడు నేడో రేపో యీామన్మథానలమున బడి నశించి పోయినప్పుడు శాత్రవులు మత్స్యదేశము నాల్గువైపులనుండి చుట్టుముట్టినప్పుడు, నామాట నీకు జ్ఞాపకము రాగలదు. అప్పు డనుకొందువు, "అయ్యో! అంత వినయవంతు డైన తమ్ముని చేతులార చంపుకొంటిమే" యని. అప్పుడు మీా కెవ్వరు సాయపడుదురు? సైరంధ్రి పతులైన గంధర్వులు వచ్చి సాయపడుదురు గానలయు.

వల్లకి

స్వామీ! నిరాశ చెందకుడు.

కీచకుడు

మొట్టమొదట నీమాలిని వచ్చి కొలువున ప్రవేశించినప్పుడు నీ వున్నావా?

వల్లకి

చిత్తము.

కీచకుడు

అప్పు డీమె యేమని చెప్పి ప్రవేశించినది? అప్పటిమాటలు జ్ఞాపకము చేసికొని యొక్కొక్కటే నెమ్మదిగ నన్నియు జెప్పుము.

వల్లకి

తనపేరు మాలిని యనియు, తాను కూడు బట్ట యిచ్చిన సేవ చేసెద ననియు, నీచవృత్తి చేయ ననియు తా నొక్క సంవత్సరముకన్న నిం దుండ ననియు జెప్పినది.

కీచకుడు

ఒక్కసంవత్సరమేనా! తరువాత!

వల్లకి

తనవిరోధు లెవరో నిండుసభలో తన్ను దలపట్టికొని యీడ్చి రనియు, నీసంవత్సర మైనతరువాత తనకు మంచి రోజులు వచ్చుననియు—అప్పు డాపగ తీర్చుకొనునట.

కీచకుడు

ఇది నా కొక విధముగా తోచు చున్నది.

వల్లకి

ఏవిధముగా?

కీచకుడు

వల్లకీ! మాయక్కగా రన్నమాటలు నీ వన్నియు విన్నావు గద.

వల్లకి

చిత్తము.

కీచకుడు

మఱి యేమిగతి.

వల్లకి

ఈకార్యభారము నామీద వేయుడు.

కీచకుడు

నీ వెట్లు చేయగలవు?

వల్లకి

దేవరవారి దయ యున్న నది యెంతసేపు.

కీచకుడు

ఎట్లో చెప్పుము.

వల్లకి

సైరంధ్రి యర్ధరాత్రములయం దప్పుడప్పు డెచ్చటికో వెళ్లు చుండు నని మీతో చెప్పితినే. యిప్పుడు దేవి గారి వద్దకు పోవుచు త్రోవలో నామె కనంబడగా నడిగితిని.

కీచకుడు

ఆమె యే మన్నది?

వల్లకి

ఏ మన్నది! మొగము వెలకెల వేసినది. మరల తెలివి తెచ్చుకొని 'అది నీ కెందుకు' అన్నది. ఇది యంతయు నేను బయట పెట్టనా యని బెదరింపగా 'చెప్పుకొనుము. నాభర్తల వద్దకు పోయితి' నన్నది.

కీచకుడు

మఱి యట్లైన నికే మందువు?

వల్లకి

స్వామీ! అదికాదు. నిజముగా నామె భర్తలవద్దకే పోయెనేని యామె మొట్టమొదట నే నడిగినప్పుడు మొగము తేలవేయవలసిన యవసరమే లేదు. ఇది తరువాత గ్రుక్క త్రిప్పుకొని యనినమాట.

కీచకుడు

సరి, దాని కేమి! నీ విప్పు డీకార్య మెటుల సాధించ గలవు.

వల్లకి

ఆమెను మీయింటికి పంపించెదను.

కీచకుడు

(ఆశ్చర్యముతో) అది యెట్లు సాధ్యము?

వల్లకి

సుదేష్ణాదేవికి మదిర యన్న మిక్కిలి యిష్టము. తమ యింట దొరకునంత మంచిమదిర భూమండలంబున నెందును లేదుగద. కావున మీయింటినుంచి మదిర తెచ్చెద నని నేన చెప్పెదను. తరువాత నే నేదోపనిమీద నున్నట్లు నటించి సైరంధ్రి నీపనిమీద పంపించెదను.

కీచకుడు

ఆహా! ఏమో!

వల్లకి

అయ్యా! ఇది సేవావృత్తి. దారిలో త్రాచుపాము కాపు వేసికొని కూర్చున్న దని తెలిసినను వెళ్లితీరవలెను?

కీచకుడు

వల్లకీ! అంత మోస మెందులకు?

వల్లకి

దేవరవారి చిత్తము.

కీచకుడు

ఆహా? ఇదేమి.

ఒక యెడ-నిది న్యాయము కా
దు కా దనియెం యంతరాత్మ దూషించెడు త
ప్పుకే చేయకున్న ననువులు
పెకలించెడినో మరుండు వీతదయుండై.

వల్లకీ! నీయీమోసము సుదేష్ణాదేవికి తెలిసినచో!

వల్లకి

ఆమె మీ మీద నిప్పుడు కోపగించి పోయినదా? ఇదే యామె నీరాత్రియెల్ల వేధించును. ఆమెకు నిద్దుర పట్టదు.

"అయ్యో! సింహబలు నప్లెందు కంటి" నని తహతహపడుచుండును. అప్పుడు కొంచెము మద్యము త్రాగి నిదురించిన శాంతిగా నుండు నని చెప్పి మత్తుపదార్థము గలిపి యామెకు త్రాగించెదను.

కీచకుడు

సైరంధ్రి నీమాటలమీద రాక సుదేష్ణాదేవి యాజ్ఞపుచ్చుకొని గాని రా ననునేమొ.

వల్లకి

ఆమత్తులో దేవి ప్రతిదానికి ఊఁ, ఊఁ, యని యంగీకారమే.

కీచకుడు

తరువాత నిది యామెకు తెలిసిన!

వల్లకి

ఒక్కసారి సైరంధ్రి తమ యింటికి వచ్చిన తరువాత నావిషయముగూర్చి యామెతో చెప్పునది యెవరు? సైరంధ్రి యేమంత పిచ్చిదా? రానన్న సిరికి మోకా లడ్డుపెట్టుటకు. ఆయింటి రాజభోగము జూచి యామె మరల నీయంతఃపురమునకు వచ్చునగద.

కీచకుడు

వల్లకీ! మఱి సైరంధ్రి యెప్పుడు వచ్చును.

వల్లకి

ఈరాత్రి వచ్చునో రాదో! తెల్లవారు వరకు తమ గడప దగ్గర నామె యుండగలదు.

కీచకుడు

ఇది నిజమేనా!

వల్లకి

సంశయము లేదు. సెలవు.

(నిష్క్రమించును.)

(తెర)

తృతీయాంకము

ప్రవేశము—సుదేష్ణ

సుదేష్ణ

నేనన్నిమాట లనినను జవాబు గూడ చెప్పలేదు. నాయం దెంతవినమ్రుడు. అట్టివాని నూరక పట్టుకొని యెన్ని మాటలు, ఎట్టెట్టిమాట లంటిని. ఇత డేమి ధూర్తముగా ప్రవర్తించెనా?

అతని భుజాబలమున మత్స్యదేశములు శత్రుభీకరముగా నున్నవి. మత్స్యదేశములు ధర్మభూయిష్ఠము లన్నచో నది యతని భుజోపార్జిత పౌరుషమునలన. అత డున్న నామనోనాథునకు నెంత గౌరవము! అతని నంతగా నుపాలంభించుట తప్పే.

అయినను నంతమాత్రి మనవలసినదే. అతడు నామాట లెక్కసేయడా! చేయక! మాలినీ విషయమున దుష్టముగా ప్రవర్తించవలె. అది యెన్నటికిని జరుగ నేరదు. జరిగినచో

నిక నాది యంతఃపురమేమిటి? ఇత డేమిటి ఉత్తరుడైన నిట్టిపని చేసిన నిందార్హుడు. శిక్షార్హుడు.

ఎంతేగా నిశ్చయించుకొనినను నతని నిట్లు పలికినతరువాత నామన స్సంతశాంతముగా లేదు.

(వల్లకి ప్రవేశించును)

సుదేష్ణ

వల్లకీ! మాసింహబలు డేమైనాడు?

వల్లకి

వారియింటికే వెళ్ళినారు.

సుదేష్ణ

నే నట్లనగా నే మన్నాడు?

వల్లకి

పాపము కన్నీళ్ళు పెట్టుకొన్నారు.

సుదేష్ణ

అయ్యో!

వల్లకి

మీ రప్పు డెట్టువంటిమాట లన్నారు. వారు చాల మంచివారు గనుకనే యూరకొన్నా రని నాయుద్దేశ్యము.

సుదేష్ణ

ఊరకొన కేమిచేయు సందువు?

వల్లకి

దేవిగారిని వా రేమిచేయు గలుగుదురు? వారికి కోపము వచ్చెడిదే యింకొకరైనచో.

సుదేష్ణ

అవును. అతనికి కోపము రాలేదు.

వల్లకి

మీరు వచ్చినతరువాత "వల్లకీ! మాయక్కగారు చూచితివా నన్నెట్టిమాట లన్నదో! ఛీ! ఇంక నా బ్రతు కెందుకు! ఆమెచేత నిట్టిమాటలు పడి నే నీయంతఃపురమున నుండుటకన్న సిగ్గుమాలినపని లే"దని వెళ్ళిపోయినారు.

సుదేష్ణ

ఇంక నిక్కడకు రాడా యేమి?

వల్లకి

ఏమో!

సుదేష్ణ

అత డీపాటి కెంతదూరము వెళ్ళి యుండును!

వల్లకి

రథ మెక్కి వెళ్ళిన యాయన యెంతదూర మైన వెళ్ళును.

సుదేష్ణ

వల్లకీ! నిజముగ సింహబలునకు కోపము వచ్చినదా.

వల్లకి

కోపము నాకు తెలియదు గాని దుఃఖము వచ్చినది.

సుదేష్ణ

అది సరియే కాని పాప మా పతివ్రతజోలి తన కెందుకు?

వల్లకి

అమ్మా ? ఎవ్వరి సంగతు లెట్టివో! అందరకు నెట్లు తెలియును.

సుదేష్ణ

నా కీనాడు తలనొప్పిగా నున్నది

వల్లకి

అది తలనొప్పి కాదు.

సుదేష్ణ

మఱి యేమి ?

వల్లకి

కీచక మహారాజు గారి నన్యాయముగ నట్లంటిరే యని తమ మనస్సులో నున్న యాందోళన.

సుదేష్ణ

కా నచ్చును.

వల్లకి

కొంచెము విశ్రమింపుడు.

సుదేష్ణ

(పండుకొనును)

వల్లకి

అమ్మా ! ఇప్పు డెట్లున్నది.

సుదేష్ణ

వల్లకీ ! సైరంధ్రిని పిలువుము.

(వల్లకి నిష్క్రమించును)

సుదేష్ణ

సైరంధ్రి గొంతుక యెంత మంచిది. కంచుగీసిన ట్లుండును. సంగీతము విన్నచో నాతలనొప్పి తగ్గునేమో ! సైరంధ్రి

యెవ్వరో ! ఆమె రాజాంతఃపురముల సేవచేయుటకు దగనిది. ఆమె కేమైన పని చెప్పనలె నన్న నాకు తల కొట్టుకొన్న ట్లుండును.

వల్లకి

(ప్రవేశించును)

సుదేష్ణ

సైరంధ్రి యేది ?

వల్లకి

వచ్చుచున్నది.

సుదేష్ణ

(స్వ) ఆమె పట్టమహిషి యగుటకు యోగ్య. నడచుచున్న ప్పుడు కలహంసవలె నుండును. తొందరగా నడననే లేదు.

సైరంధ్రి

(ప్రవేశించి) దేవిగారు నన్ను పిలువనంపిరి.

సుదేష్ణ

అమ్మా.

సైరంధ్రి

ఈసంబోధనమే నీయాభిజాత్యము జెప్పుచున్నది.

సుదేష్ణ

నాకు తలనొప్పిగా నున్నది.

సైరంధ్రి

ఏమైన శ్రమ గలిగిన దేమొ.

సుదేష్ణ

ఏమియు శ్రమ లేదు.

సైరంధ్రి

గాలి యంత బాగుగ లేదు. చలిగాలి వీచు చున్నది.

సుదేష్ణ

మబ్బులు బాగుగా పట్టిన ట్లున్న వే.

సైరంధ్రి

కొంచెము సన్నని తుప్పర పడుచున్నది.

సుదేష్ణ

వల్లకీ! నీవు దుప్పటి తీసికొని రమ్ము.

(వల్లకి నిష్క్రమించును)

సైరంధ్రి

ఎందుచేత వచ్చినట్లు తలనొప్పి.

సుదేష్ణ

వల్లకి దుప్పటి తెచ్చినదా?

వల్లకి

(ప్రవేశించి) ఇదుగో! కప్పుకొనుడు.

(సుదేష్ణ కప్పుకొనును)

సైరంధ్రి

(స్వ) బంగరు జరీయంచు గల నీస్లేలువ కప్పుకొన నీమె సూర్యకిరణములు వ్యాపించి తళతళ - లాడు తెల్లమొగిలుచే ప్రకాశించు సంధ్యాసతివోలె నున్నది.

సుదేష్ణ

(వల్లకితో) నీవు వెళ్ళుము.

(వల్లకి వెడలిపోవును.)

సైరంధ్రి

మొగము మీద కూడ కప్పుకొనుడు.

సుదేష్ణ

ఊపి కాడదు. నాతలనొప్పి యుపశమించుట కేదైన పాడి వినిపించుము.

సైరంధ్రి

వర్షర్తువును గూర్చి పాడుదునా?

సుదేష్ణ

పాడుము.

సైరంధ్రి

స్ఫారీభవ త్కేశ భారాయి తోత్తాల
కాదంబినీ స్నిగ్ధకాంతి యగుచు
మసృణ కేశ నిబద్ధ కుసుమ మాలాయిత
సౌదామినీ ప్రభా జాల యగుచు
అని నిరంతర పతత్ ద్రుత వర్షబిందు సం
పూరంబున రసార్ద్రమూర్తి యగుచు
శ్రీబలాకా వధూటీ బద్ధ మాలి కో
ద్య న్నూత్న మౌక్తిక హార యగుచు
పతి పరిష్వంగమున కయి బడలి యుండి
క్రొత్తగా వేసమును గూర్చుకొన్న వధువు

వలె వినూత్న భావములందు తొలుకులాడు
తారి బిందుల కన్నీట వర్షఋతువు.

సుదేష్ణ

తలనొప్పి కొంచెము తగ్గినట్లుగా నున్నది. ఇంకొక గీతము ను పాడుము.

సైరంధ్రి

కడిమి పూచినదో లేక చిగిర్చినదో యంచు
తొంగి చూచినది విద్యుల్లతాంగి
ఎదురుగా నరుదెంచు భృంగమ్మునకు స్వాగ
తమ్ము పాడినది మందార సుమము
పతి సంగమార్థమ్ము పరువు లెత్తినది కై
లాగ్ర నిస్రుత నిర్ఝరాబ్జనేత్రి
సిగ్గు చెందినది పచ్చికబయలు శ్యామవేణి
పులకలందిన యట్టి పుడమి పడతి
నవ జలదమాల సేయు గానంబులకును
నవ మయూరాంగనలు సల్పు నాట్యములకు
భరతశాస్త్ర దేశిక మాలి పాఠశాల
పోలె చూడ ముచ్చట యయ్యె పో వనంబు.

ప్రథమ వర్షబిందువుల పై పట్టుపడిన
ప్రకృతి యేవిధమ్మున మరల్చుకొన లేక
యీ బలాక లాకాశపు టెల్లలందు
నందు నాబద్ధ నిశ్రేణులై మెలంగు.
శ్రావణము చేత నిల్చె నాషాఢమాస
బహుళపక్షమ్ము హరియింప బడియెనేమొ
ఎంతదళమయి క్రమ్మిన వీజలదము
లమృత నిష్యందములు హృదయాంచలములు
నవవయః ప్రౌఢలై నట్టి నాతుకలు వ
సించు నీసౌధపు గవాక్ష సీమలందు
నీల జలదశకలు రమణీయములును
బహు మనోజ్ఞము లగరు ధూపములు గ్రమ్మె.

ఏమీ. ఈమె నిద్రవోయినదా యేమి. నే నిం కేమం పోయెదను.

సుదేష్ణ

(అర్ధనిద్రలో) నల్లకీ! కీచకుని పిలుచుకొని రమ్ము.

సైరంధ్రి

(బెదరి, తనలో) ఇదియేమి. అతని పేరిప్పు డెందులకు (ప్ర) అతడిప్పు డెందులకు?

సుదేష్ణ

(అర్ధనిద్రలో) అతని నే నవమానిమాటలు అంటిని. సైరంధ్రి మాటలు నమ్మితిని.

సైరంధ్రి

సైరంధ్రి యబద్ధము చెప్పిన దన్నమాటా?

సుదేష్ణ

(అ-ని-) ఆమె యట్టిది కాదు.

సైరంధ్రి

(స్వ) ఈమె బెదరుచున్నది. పాపము. ఈరాజ్యము వాని భుజబలముమీదనే యాధారపడి యున్నదట. అతడు పోయిన నేమి సుదేష్ణా! నీకు వచ్చినభయము లేదు. సంవత్సరము నీరాజ్యమున దలదాచుకొన్న కృతజ్ఞత మీరాజ్యరక్షణార్థము పాండవసింహములచేత నేమి చేయించలేదు. (ప్రకాశముగ). దేవి. నిదురపొమ్ము. ఇంకొకగీతము పాడెదను. అప్పుడే చీకట్లు గ్రమ్మినవి.

ఈశిశిరవాయువులు సన్నయూలు వేయ
నల్లనల్లన తరుశాఖలందు జేరి
ప్రణయినీ సన్నసంకేత పద్ధతులను
ఎన్నిదినములు గా నేర్చుకొన్న వగునో.
ఇంటిచూరుల నుండి స్రవించు నీటి
బొట్లు లోకరీతిగా పడి భూమిమీద
సరి యగునడము గలిగి నిస్వనము సేయు
పుడమిపై చిన్నగుంట లేర్పడెను నట్లు.
అరవిరిసి నట్టి కలువలయందు జేరి
ముడుచుకొను చున్నయవి నీటిబొట్లు వరుస
నాడుకొను నింటిమూలలయందు జేరి
మెల్లముడుచుకు కూర్చున్న పిల్లలట్లు.

ఈమెకు నిద్రపట్టినది. నేను పోయెద

(నిష్క్రమించును)

వల్లకి

(ప్రవేశించి) సైరంధ్రి పోయియొంతసేపైనది. మత్తుపదార్థము గలిపి మద్యము సిద్ధము చేసితిని.

సుదేష్ణ

(అర్ధనిద్రలో) వల్లకీ! నీవు కీచకుని యింటికి బొమ్ము.

వల్లకి

మద్యము దెచ్చుటకా ?

సుదేష్ణ

(అర్ధనిద్రలో) మంచి మద్యము దీసికొనిరా !

వల్లకి

తీసికొని వచ్చితిని. పుచ్చుకొనుడు.

సుదేష్ణ

నాకు కన్నులు తెరుపుడుపడుట లేదు. నీవు నన్ను నెమ్మదిగ కూర్చుండబెట్టి యిమ్ము.

వల్లకి

(అట్లుచేయును)

వల్లకి

ఎట్లున్నది? ఇది మీతమ్ములు కీచకమహారాజుగారికొఱకు చేయబడినది.

సుదేష్ణ

(పండుకొనును)

వల్లకి

ఇంక కొంచెము తెప్పించనా ?

సుదేష్ణ

ఊఁ

వల్లకి

సైరంధ్రి వెళ్ళి తీసికొని వచ్చెద ననుచున్నది.

సుదేష్ణ

ఊఁహూ

వల్లకి

ఆమెయే వెళ్లెద నన్నది.

సుదేష్ణ

ఊఁ

వల్లకి

సైరంధ్రి యిప్పు డేమిచేయగలదు? నేను ముందు వసారాలో నిలబడెదను. సైరంధ్రితో నెమ్మదిగా మాట్లాడ వచ్చును. నేను రాకముందే యీమెకు నిద్ర పట్టినది. సింహబలునితో సైరంధ్రిని నే నడుగనిదే యడిగితినని చెప్పితిని కాని మిమ్మప్పు డడిగెదను వచ్చుచున్నది.

సైరంధ్రి

(ప్రవేశించి లోనికి పోబోవును)

వల్లకి

దేవిగారు నిద్రపోవు చున్నది. ఎవరిని లోనికి రానీయవ ద్దన్నది.

సైరంధ్రి

సరే (తిరిగి పోబోవును)

వల్లకి

మాటమ్మా! ఏమంత తొందర! ఇప్పు డెంతపొద్దుపోయి నది.

సైరంధ్రి

ఒకజాము ప్రొద్దు పోయి యుండ వచ్చును.

వల్లకి

ఇప్పుడు నీవు నడచి యొంటరిగా యెక్కడి కైన పో గల్గు దువా?

సైరంధ్రి

ఎందుకు పోవలయును?

వల్లకి

కాదు వెళ్లవలసి వచ్చినచో వెళ్లగలవా?

సైరంధ్రి

నీ వన్నమాటలు నా కర్థ మగుట లేదు.

వల్లకి

అదికాదమ్మా! నీకు భయము లేదా యని.

సైరంధ్రి

నీకు భయము లేదా!

వల్లకి

నాకు భయము గనుకనే నీవు వెళ్లగలుగుదువా యని యడి గితిని.

సైరంధ్రి

నాకును భయమే.

వల్లకి

అవసర మైన పనియున్నచో,

సైరంధ్రి

తప్పనిసరికి పోదుము గాని భయ మెట్లును భయమె.

వల్లకి

నీకు భయము లేదు. నీవు రాత్రులం దెచ్చట కైన పో గల్గుదువు.

సైరంధ్రి

ఈచమత్కారము బాగున్నది.

వల్లకి

ఎందుకమ్మా కోపము? నీకు భయము లేదని నాకు తెలియును గాన నే చెప్పితిని.

సైరంధ్రి

నీ కెట్లు తెలియును.

వల్లకి

అప్పుడప్పుడు నీవు రాతురులందు నొంటరిగా మేమందర మునిద్రపోగా జూచి పోవు చుందువుగా!

సైరంధ్రి

అవును పోవుచుందును.

వల్లకి

అందు కనియే భయము లే దన్నాను.

సైరంధ్రి

ఊ. భయము లేదు.

వల్లకి

ఇటువంటి రాత్రులయందు గూడ భయము లేదా?

సైరంధ్రి

ఏమో యది నీ కెందుకు.

వల్లకి

మన కేమి మాటలు లేవా! విరోధమా మనకు. అట్లు మాటలాడెద వేమమ్మా?

సైరంధ్రి

చెప్పదలచిన దేదో చెప్పుము. అనవసరప్రశంస యెందుకు?

వల్లకి

ని న్నొకమాట యడిగెద ననుకొన్నాను. నీవు కోపపడిన చో నెందుకు?

సైరంధ్రి

అవును ఎందుకు?

వల్లకి

నాకు నడుగవలయు ననియే యున్నది.

సైరంధ్రి

అడిగిన నడుగుము. లేదా లేదు.

వల్లకి

నీ వట్లు పోవుచున్నది యెక్కడకు ?

సైరంధ్రి

నాభర్తలు గంధర్వులైదుగురుంటి రంటినే! బాహుబల తృణీకృత నిఖిలశాత్రవ వీరులు! వారియొద్దకు.

వల్లకి

అబద్ధము.

సైరంధ్రి

నోరుమూయుము.

వల్లకి

ఓయబ్బ! మిగులుమాట లెందుకు? నీ విప్పుడు తక్షణము కీచక మహారాజుగారి యింటికి పోయి సుదేష్ణా దేవికి మద్యము తేసికొని రావలయును. ఆమెకు మిక్కిలి తలనొప్పిగా నున్నది. న్న నెవరును మాట లాడించరా దన్నది. ఆయనగారింటి ర మంచిమద్యము దొరకును. ఆయన ప్రత్యేకముగ తన

యక్షగారి కని మదిర నిలువ జేసి యుంచును. అది త్రావి నగాని యామెకు శిరోభారము శమింపదు.

సైరంధ్రి

అతని యింటికి నేను పోను.

వల్లకి

ఇది పనికత్తె యననలసిన మాటయేనా?

సైరంధ్రి

ఇంత చీకటిలో నెట్లు?

వల్లకి

ఏమో! ఎట్లో!

సైరంధ్రి

నిజముగా నన్ను దేవి యచ్చటకు వెళ్ళు మన్నదా?

వల్లకి

వెళ్ళు మనలేదు. నేనే చెప్పితిని.

సైరంధ్రి

వెళ్ళు మన్నచో వెళ్ళెదను. ఆమెను కనుగొని వ పోయెదను.

వల్లకి

ఆయను నిద్దుర లేపవద్దన్నది.

సైరంధ్రి

నీమాట నేను నమ్మను.

వల్లకి

నమ్మక పోయినచో నిక్కడ యూరకే కూర్చుండి సుదేష్ణాదేవిగారి కందాలో బడి తినుచుండుము. వారిపనులకు మాత్రమక్కరకు రాకుము. నాసొమ్మేమి పోయినది. ఆమె నీతో చెప్పుమన్నది. నేను నీతో చెప్పితిని. నీవు చేయుము. చేయక పొమ్ము. ఆమెచేత నీవు పనిచేయించుకొందువో యామెకే నీవు పనులు చేసెదవో అది మీకు తెలియవలెను. నా కేమి తెలియును.

(నిష్క్రమించును)

సైరంధ్రి

ఇది యేమో పన్నాగము పన్నినది. నే నీరాత్రి కీచకుని యింటికా? ఈయర్ధరాత్రముననా? ఏపిడుగైన పడినచో నేమి యగుదును. హాయి! నాభర్తలు బ్రతికి పోదురు. స్త్రీచిత్తము

పురుషుని భాగ్య మన్నారు. నాభర్త లిట్టిమహాపద లనుభవించుట నామూలముననే గదా!

నే డింతకథ జరిగిన తరువాత నన్ను వానియింటికి పంపునా సుదేష్ణ? ఆమె యట్టిది కాదే! వల్లకి యేమైన దుష్టపు మాటలు చెప్పి యొప్పించెనా? వల్లకి యీకోపము చూచిన సుదేష్ణ చెప్పినట్లే యున్నది.

యెఱిగి యెఱిగి పులియున్న పొదలోని కెట్లు పోదును? ఆహా! సేవావృత్తి యెంతచెడ్డది. నే నిప్పుడు పోకపోతినా నాభర్తలధర్మమార్గ సంచారిత్వమునకు - నామూలమున గళంకము రాగలదు. మాటలనిలుకడకై సకలరాజ్యమును తృణముగా పరిత్యజించిన యుధిష్ఠిరచక్రవర్తి ధర్మపత్నినై నే నిట్టి యధర్మమే మని చేయను? మరణమైనను రానిమ్ము. యజమాని యాజ్ఞచేసి తీరవలయును.

ఈయర్ధరాత్రమున నచ్చటి కెట్లు పోదును? పోదును పో! దారిలో నాకేమి? నాయీప్రాణము పిడుగుపడినను పోదు. ఇం కెన్నికడగండ్లు పడవలసి యున్నదో!

తీరా అచ్చటికి పోయిన తరువాత కీచకుడు పునః అశ్లేషప్రార్థించిన చేయవలసిన దేమి? నే నీయర్ధరాత్రమున నెంత యాక్రోశించిన నెవ రడ్డుపడెదరు? ఎట్టులైన రే హృదయమున నైనచో నేమో భార మంతయు సర్వేశ్వరునిపై వైచి పోయెదను.

వల్లకి యబద్ధము చెప్పినదేమొ. సుదేష్ణనే కనుగొనెదను.

సుదేష్ణ

వల్లకీ!

సైరంధ్రి

ఎందుకమ్మా!

సుదేష్ణ

సైరంధ్రి కీచకునియింటికి వెళ్ళినదా?

సైరంధ్రి

(స్వ) ఇప్పటి కనుమాననివృత్తి యైనది.

సుదేష్ణ

దాహము.

సైరంధ్రి

తెల్లవారకముందే పోవలయునా?

సుదేష్ణ

ఊఁ.

సైరంధ్రి

ఈగాఢాంధకారమున పోవు టెట్లు?

సుదేష్ణ

అయ్యో! దాహము.

సైరంధ్రి

తెల్లవారిన తరువాత పోయెదను.

సుదేష్ణ

ఊఁ.

సైరంధ్రి

తెల్లవారువరకు కీచకుని యింటివద్ద నుండవలయును. ఇప్పు డెంతప్రొద్దు పోయినది! అదిగో హాజారమున గడియలు కొట్టుచున్నారు. రెండుజాములు దాటినది. కాఱుచీకట్లు గ్రమ్మినవి.

(వల్లకి ప్రవేశించును)

సైరంధ్రి

వల్లకీ!

వల్లకి

నాతో నీ కేమిపని?

సైరంధ్రి

మరి నీవేకదా నన్ను కీచకునియింటికి పొమ్మన్నది.

వల్లకి

వెళ్ళెదవా?

సైరంధ్రి

వెళ్ళ నక్కర లేదా?

వల్లకి

వెళ్ళెదవా? అది చెప్పుము.

సైరంధ్రి

ఊ.

వల్లకి

సరే వెళ్ళుము.

సైరంధ్రి

మదిరకు పాత్రి కావలయును. ఆయనయే యిచ్చెదరా?

వల్లకి

ఇక్కడనుంచియే తీసికొని వెళ్ళవలయును.

సైరంధ్రి

నీవు తెచ్చిపెట్టుము.

వల్లకి

మంజీరకుని నీవే యడుగుము. కొట్టులోనుంచి తెచ్చి యిచ్చును.

సైరంధ్రి

నే నెప్పు డిదివ రకతనితో మాట్లాడ లేదు.

వల్లకి

ఇప్పుడు క్రొత్తగా మాట్లాడుము.

సైరంధ్రి

పరపురుషులతో నేను మాట్లాడను.

వల్లకి

నేను?

సైరంధ్రి

నేను వ్రతమున నుంటిని గదా!

వల్లకి

మరి కీచకమహారాజుగారితో నెట్లు మాట్లాడెదవు?

సైరంధ్రి

(మౌనము)

వల్లకి

నా కెందుకు! ఇదిగో సువర్ణపాత్ర ఇందాకనే తెచ్చితిని.

సైరంధ్రి

తెల్లవారనిమ్ము.

వల్లకి

దేవిగారికి తలనొప్పి యప్పటి కెక్కువ కాదా! నీయిష్టము.

(నిష్క్రమణ)

సైరంధ్రి

సుదేష్ణ నన్నీపనికి ,నియమించిన దేమి? ఏమో! ఈమె పయోముఖవిషకుంభ మేమో! ఏమి కానున్నదో!

(తెరపడును)

చతుర్థాంకము

[నిశాభాగము. ప్రవేశము. కీచకుడు.]

కీచకుడు

ఆమె కాముకియే.

అరమూతల కన్నులు సుం
దరవక్త్రాపాంగములు వృథాసంచల దు
ద్ధుర చేలాంచలములు నా
తరుణి హృదయ భావములను దాచక చెప్పెన్.

నాలో నుద్భవించిన యీమహాగ్ని చాలదా! ఎందుల కీ గాలి యింత నిప్పులు చెరుగుచున్నది? ప్రియా! నీమూలమున నా కీవసంతాగమయ శర్వరి యందు నిద్రించుకొనుటకు నిప్పటి కూడ నక్కఱలేక పోయినది.

ఈ మేఘము లింత గర్జిల్లు చున్నవి. ఇవి సింహములా యేమి? శబరకన్యకలచేత నావృత మైన వనమ్మువోలె నల్లని యీయాకాశ మీజీమూతములచేత నెంత యొప్పుచున్నది. అదుగో మెఱయుచున్నది.

ఓజలదకన్యకా! యంద మొలుకుచున్న
నీజఘన భాగమున రమణీయ మైన
లలిత సౌదామినీ మేఖలానిబద్ధ
దృష్టి నగునన్ను గికురించె దేల యిట్లు?
శ్యామల మనోజ్ఞ మైననీ చక్కదనము,
తలచుకొన్న కొలంది యీపులక లెత్తు
మోహనాంగి వింత రసార్ద్రమూర్తి వచల
కఠినతా మార్గముల నేల కాలుపెట్ట?

మిత్రుడు శారద్వతుడు రాలేదు. నాకీబాధ యేమో యుపశయింపరానిదిగా నున్నది. వానలో రాలేక యూరకున్నాడేమొ? మామైత్రి యట్టిది కాదే. పిడుగులుపడుచున్నను రావలసినదే. ఎవరు? శారద్వతా! (పోయిచూచి) ఈ యీదురుగాలికి తలుపు త్రోసికొని వచ్చినది. ఈయంధకారము నీవర్షమును నాకెన్నివిధములుగా బాధాజనకము లగుచున్నవి! నామిత్రు నేమో రానిచ్చుట లేదు. నాప్రియురాలిని రానిచ్చునని తోచదు. ఏమో! నా కేది తలంచుకొనినను ప్రాణములు పోవుచున్నవి.

ఈమన్మథు డింతగా నామీద కారములు మిరియములు నూరవలెనా! మే మేమి ధూర్జటుల మటోయి మామీద దూకెదవు నీవు?

ఇదివర కెట్టివానికిని నే శరణంచు వచింప నీకు పూ
నెద శరణంబు! నన్యసతిసిద్ధిక దివ్యశరంబు నేల పూ
నెదవు? సుమార గంధసహనీత మహోర్వులలోన నన్నుప్రే
ల్చెదు సుకుమార! మార! దయలేక; కృపామతి నాదరింపవే.

అబ్బబ్బా! ఇంక నీవిరహ మెట్లాగుదును? నా కాజగన్మోహిని యెందుకు కనంబడినదో! ఈవిరహము విరహము ప్రాణములు త్రుంచుకుపోవునా యేమి?

శారద్వతుడు

(ప్రవేశించి) ఈమేఘము లెంతదట్టముగా నలముకొన్నవి! మిత్రుడు నాకై యెదురు చూచుచుండును.! ఇదియేమి! చీకట్లింతగా క్రమ్మినవి! సుపరిచితము లైన యీమార్గములే నాకు దుర్గ్రాహ్యములుగా నున్నవే! అదుగో మెరుపు! ఒక్కసారి తళుక్కు మని మాయ మైనది. కాని త్రోవ మాత్రము

చూపినది. ఓసౌదామినీ! నీవలన నభిసారికాకాంతల కెంతో యుపయోగము! ఈనిశాభాగము రమ్యము గానే యున్నది.

నాబట్టలు తడిముద్ద లైనవి. మిత్రునియిల్లు సమీపించితిని.

ఓసి సౌదామినీ యింక నొక్కకొంచె
మింత మెఱయుము మెఱయు నీయిల్లు వెండి
గాను బంగారమును గూడగాను ద్వార
బంధ మెట నున్నదో చూడనలయు నుంత.

ఎంత మంచిదానవు! సమయమునకు మెరసితివి. అందుకని యే యమృతమూర్తు లగు యువతీరత్నములతో పోల్చుదురు నిన్ను.—సఖుడా! సఖుడ.

కీచకుడు

(లేచి) రావోయి సఖుడ! వచ్చితివా?

శారద్వతుడు

వచ్చితిని.

కీచకుడు

నీకోసము నిముసములు యుగములుగా గడుపుచుంటిని.

శారద్వతుడు

ఎవరికోసమో! నాకోసము గాదు.

కీచకుడు

నిజముగా నీకోసము.

శారద్వతుడు

నే నేమి స్త్రీనా?

కీచకుడు

ఓయిస్నిగ్ధుడా! కాలము గడచుట లేదు. నీవు వచ్చిన గడచును గదా యని.

శారద్వతుడు

నేను వచ్చిన గడచునులే. అసలు గడువనిది నాకోసము కాదు గద.

కీచకుడు

మిత్రమా! కూర్చుండుము. ఇప్పు డెంతప్రొద్దు వోయినది.

శారద్వతుడు

రాతిరి రెండుజాము లైనది.

కీచకుడు.

ఇంత చీకటిలో నెట్లు వచ్చితివి?

శారద్వతుడు

నే నొక్కఁడనే రాలేదు.

కీచకుడు

మఱి యెవరితో కలసి వచ్చితివి.

శారద్వతుడు

ఒక ఖేచరాంగనతో.

కీచకుడు

ఆమె యెచ్చట? ఏదీ!

శారద్వతుడు

ఇంతవరకు వచ్చి వెనుతిరిగి పోయినది.

కీచకుడు

అయ్యో! ఆమె యెట్లున్నది? ఎవ రామె?

శారద్వతుడు

ఎట్లున్నది? ఎవ రామె? ఎంత యందకత్తె.

ఆలలితాంగి చారుమధురాకృతి సాటి యనంగ వచ్చు శం
పాలలితాంగి, యామధురవక్ర మనోహర నీలకుంతలన్
జేలలితాంగి బోల్పదగు రేకడు తెల్లనికన్నెతమ్మి యం
దాలకు పుల్కలాసతి సుధాస్ర గనంత విలాస వైఖరుల్.

కీచకుడు

ఆమెను నాకు చూపించవా?

శారద్వతుడు

ఎచ్చట చూపించను?

ఆశాంతంబుల సాంధ్యకాలముల నీలాంభోదగర్భంబు నం
దా! సానంద చరన్మధువ్రత కలోత్తంసావలీ గాయమా
నాశాగీతములందునా! యుదయ వేళాంచత్సితాంభోద మా
కాశ ప్రాగ్గిగనంత రోచులన,! లేక ప్రేమకున్ లోసనా!

కీచకుడు

ఓయీ! నన్నెందుకు వేధించెదు?

శారద్వతుడు

అబ్బో! స్త్రీని చూడకయే నీ కెందు కింత విరహము?

కీచకుడు

మిత్రమా! అట్లుకాదు. నేనీనాడొకజగన్మోహినిని చూచితిని. ఆమెయు ఖేచరాంగనయే. ఆమె వచ్చినదేమో యని యడుగు చున్నాను.

శారద్వతుడు

ఆమె యెవరో నాకేమి తెలియును! నావెంట వచ్చిన యామెను చూపెదను. ఆమె యేమో గుర్తు పట్టుకొనుము.

కీచకుడు

మఱి యామెను చూపించుము.

శారద్వతుడు

కొంచె మాగుము.

కీచకుడు

ఆగితిని.

శారద్వతుడు

అదుగో! కన్నులు మిరుమిట్లు గొనలేదా!

కీచకుడు

(నవ్వి) అవును! ఆమెయు నిట్లే యుండును గాని, యామె మాత్ర మీమె కాదు. అమె భూసంచారిణి.

శారద్వతుడు

భూసంచారిణి కోసమేనా యింతయవస్థ.

కీచకుడు

సఖుడా! అట్లుకాదు. అట్టిలతాంగి నెవ్వరును నెప్పుడును చూచియుండరు.

శారద్వతుడు

ఆమె నీ కెచ్చట కనంబడినది.

కీచకుడు

రాజాంతఃపురములో!

శారద్వతుడు

ఆమె యెవరు?

కీచకుడు

ఎవరో గంధర్వుల భార్యయట.

శారద్వతుడు

మిత్రుడా! అట్లైన నాయోజన మానుము

కీచకుడు

ఎందుచేత.

శారద్వతుడు

నీవు భూసంచారివి వారు ఖేచరులు.

కీచకుడు

ఓయి పిచ్చివాడా!

శారద్వతుడు

నీవు మహానుభావుడవు. అందుకు కాదు. కొంచెము మాలోచించితివా యని.

కీచకుడు

ఆలోచన లైనవి. అన్నియు నైనవి. నా ప్రాణములు మాత్రము నిలుచునట్లు లేదు.

శారద్వతుడు

అందుకు నే నేమి చేతును?

కీచకుడు

తమ్ముడా! పరిహాసములు మాని యేదైన కథయైనను చెప్పుము!

శారద్వతుడు

ఏమి చెప్పమందువు?

కీచకుడు

నీయిష్టము.

శారద్వతుడు

నాకొక్కటే కథ వచ్చును.

కీచకుడు

అదియే చెప్పుము.

శారద్వతుడు

అనగా అనగా ఒక రాజు.

కీచకుడు

ఆ రాజు కేడుగురు కొడుకులా?

శారద్వతుడు

కాదు. నలుగురు.

కీచకుడు

తరువాత చెప్పుము.

శారద్వతుడు

ఇప్పుడు మనకథ యొక్క నింతోనే.

కీచకుడు

శారద్వతుడు

ఆ ఒక్కఁడు భార్యతో నడవికి వెళ్ళవలసి వచ్చినది. అచ్చట నొకరాక్షసుఁ డాయనభార్య నపహరించినాఁడు.

కీచకుడు

ఇది నాకును దెలియును.

శారద్వతుడు

తెలియదు.

కీచకుడు

తెలియునయ్యా!

శారద్వతుడు

తెలిసిన చెప్పుము!

కీచకుడు

ఇది రాముని కథ.

శారద్వతుడు

చివర కేమైనది చెప్పుము.

కీచకుడు

ఇది కాదోయి! ఇంకొకటి చెప్పుము.

శారద్వతుడు

అదుగో కోడి కూయుచున్నది. నేను వెళ్ళవలయును. వర్షము వెలసినది.

కీచకుడు

ఏమంత తొందర?

శారద్వతుడు

పనియున్నది.

కీచకుడు

నీయిష్టము.

(శారద్వతుడు నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

ఓప్రియురాలా! నాప్రాణములమీద నీ కెందు కింత వైరము? ఈనిశాభాగ మెంత తీవ్రమైనది. ఇదివరకు గడచినది యొకయెత్తు. ఇకముందు గడువ వలసినది యొకయెత్తు.

వల్లకీ! నీమాటమీదనే నాప్రాణము లింతదనుక నిలచి యున్నవి. నిజముగా కోడికూసినదా! వర్షము వెలసినది కోడి కూసినట్లు లేదు. కాదు. అదుగో! అవును కోడి కూసినది.

ఈకుక్కుటారావములు నాచెవుల కెంత మనోహరములుగా నున్నవి.

అవియుదయించునట్టినలజాప్తుని ముంగిట మ్రోయుదుందుభుల్
ననుసుకుమారమూర్తు లగునాతుల మేల్ప్రణయార్ద్రగీతికల్
ప్రవిమల రాగమే చెడు ప్రభాతసతీమృదు నూపురధ్వనుల్
కువకువలాడు జక్కవలకూతలకున్ సయిదోడు పోడుముల్.

మిత్రుడు వెళ్ళినాడు. వర్షము వెలసినదివలె నున్నది. అయినను మేఘములు దట్టపు పొగలవలె యాకాశమునందు సంచరించుచునే యున్నవి.

ఓసీ! జగన్మోహినీ! నాప్రాణము లెంతయాహరించుకొన్నావు! ఇంకను తెల్లవారదే. నీవెప్పుడు వచ్చెదవు?

నీవిమల నాగవల్లికా నిభ వికాస
బాహు వల్లిక పెనకువ వలని సుఖము
వనితా! నామోమునన్ వ్రాయబడని దయ్యు
నామహాసౌఖ్యమునకె న న్నాసగొలుపు.

వల్లకి యేమి చెప్పినది? తెల్లవారకముందే పంపించెద నని చెప్పినదే! ఇంతవరకును రాలే దాలతాంగి. ఇంక నే నేమి

చేయుదును? నామన స్సింత యలజడి పొందుచున్న దేల? నాహృదయ మింత కొట్టుకొనుచున్న దెందులకు? నాకుకాళ్ళు చేతు లాడుట లేదు. (కూర్చుండి)

ఓయి సూర్యుడ! యుదయించె దోయి యకట
ప్రాణములు పోవునట యుదయాస్తమయము
లందు, నీయొక్కయును నల్ల చందమామ
యొక్కయును, ప్రాణులకు నెల్ల నుర్వియందు.

(మోహము)

[ద్రౌపది ప్రవేశము]

2806

ఇదియు తగినకార్యమె సమర్థించుచుంటి
సకల భూపాల మకుట రాజచ్చరణుడ
అయుధిష్ఠిర నృపతి కర్ధాంగి నగుదు
నల్లతూరుపు నతికూడ తెల్లవోవు.

ఇదియె కీచకుని యిల్లు. సర్వథా యిదియే కావలయును. ఆస్త్రీ చెప్పిన గుర్తు లన్నియు నిందే కనంబడు చున్నవి. పులి దాగియున్న గుహాలో మూలికకై పోవు బైరాగివలె

నున్నాను. ఏవిధ మైన యాలస్యము గూడదు. అదిగో! అక్కా
ర్చున్నది యాతడే. ఇతనితో నేమని మాటలాడుదును?

కీచకుడు

(చూచి) ఓహో! శృంగారరసపట్టభద్ర! వచ్చితివా!

రాగదవె బాల నాయూరు భాగమందు
నీకు పూర్వమ్మె స్థిరపడెనే పదమ్ము
ఇదివరకు నిన్ను వెదకని యీకుటిలుని
జన్మ నిష్ఫల మగుచు శిక్షా పథంబు.

నీయీ యభిసారికావేషమున నాహృదయఫలకము చిత్రి
కారుని పటమువలె నయినది. నీయీమనోహరమూర్తి నేను
నీ వర్ణింతును?

మోహినీ! వానలో తడిముద్ద వయితి
నీశిరమ్మున ముసు గైన నీలవసన
మతివ సౌదామినీవల్లి నావరించు
చిఱు మొగిలు రీతి నందమ్ము చిందుచుండె.

ఆకసమున నాసౌందర్యము ధారుణీతలమున నీసౌంద
ర్యము.

వనితా దంపతు లెల్ల నీగతనిశాభాగంబు గాటంపు ప్రే
మను బంధింతు రొకళ్ళొకళ్ళ నవశంపామేఘమ్ముల వోలె నా
కను లీత్రోవను చూచిచూచి ఫలముల్ గాంచెన్ పరిష్వంగ సం
జనితానంద రసైకమగ్నుని నొనర్చన్ జూడవే యిప్పుడే.

ద్రౌపది

అయ్యా! మీయక్క సుదేష్ణాదేవి శిరోభారమున వందు
రు చున్నది. మీయొద్ద దివ్య మైన మదిర దొరకునట. నన్ను
తీసికొని రమ్మని పంపినది. దయచేసి యిప్పింపుడు. ఆమె
నాకొరకెదురుచూచుచుండును.

కీచకుడు

మదిర నీవు తీసికొని పోవలయునా? ఏపరిచారికచేత నైన
పంపించెదను. మూడులోకములకు పట్టపురాణివి కాదగిన నీ
వట్టిపను లేల చేయుదువు?

ఆశాబంధ మొకటి నన్ను వెనుకకు లాగుచున్నది. లేక
న్న నే నీపాటి కెక్కడ నుండవలసినదో! ప్రియా! దయ
జూడుము. నేనేమి యపరాధము చేసితిని. నిన్ను వీడి యీ
తెప్పపాటుకాల మైన నిలువజాలను. న న్నింత వేదపఱచి

నీసౌందర్యము భూతధాత్రి కెల్ల నలంకార మగుచున్నది. నీ విచ్చటకు వచ్చినదే నాపై గల మచ్చికకు దార్కాణ.

ద్రౌపది

అయ్యా! నిజముగా నేను మదిరకై వచ్చితిని. సుదేష్ణా దేవి శిరోవేదనవలన మిక్కిలి బాధపడుచున్నది. మదిరతీసికొని పోయి యామె కీయవలయును. శీఘ్రముగ నన్ను బంపుము.

కీచకుడు

ఎవరక్కడ.

సేవకుడు—(ప్రవేశించి) చిత్తము.

కీచకుడు

మేలిరకపు మద్యము తీయించి సుదేష్ణాదేవిగారికి బంపవలయును. ఇట్లని గారీకంఠునితో చెప్పుచు తక్షణము పంపించవలయును.

సేవకుడు

చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

చెలియా! ఇప్పటికి నీపని యైనదా! ఇంక గటాక్షింపుము.

(పట్టుకొనబోవును)

ద్రౌపది

అయ్యో!

కీచకుడు

మనోహారిణీ! ఏల నన్ను బేలు పెట్టెదవు! నీవేమో యను దెంతువని, నాభుజపంజరమున జొత్తువని, చొచ్చి నాలో నైక్య మై పోదువని యనుకొంటిని. వచ్చినది మొదలు భ్రూభంగములతోడనే సరిపెట్టెదవు. ఏదీ! ఒక్కసారి నిన్ను కౌగిలించుకొననిమ్ము.

(కౌగలించుకొనబోవును)

ద్రౌపది

(పరుగెత్తుచు నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

(తొఱుముచు నిష్క్రమించును)

(తెరపడును)

పంచమాంకము

(ప్రవేశము ఉత్తర)

ఉత్తర

తెల్లవారినది కాని నామనస్సు నేడేమో సరిగాలేదు. స్నానము చేసినను గూడ చేసినట్లు లేదు. దిక్కులు శుభ్రముగా లేవు. తెల్లవారలు వర్షము గురిసినది. ఆకాశమున మేఘములు లేవు. అదేమో ధ్వని.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి) ఆహా! ఈదురాత్ముడు నన్ను వెన్నాడుచున్నాడు. అయ్యో! నన్ను రక్షించువారెవ్వరును లేరా! జనము లెల్లయూరకభయభ్రాంతులై యాశ్చర్యనిమగ్నులై చూచెదరే కాని నన్నొకరైన యాదరించరా? ఇతనికి జడిసి యొకరును నన్ను రక్షించవచ్చుట లేదు. ఏమిచేయుదును. దేవి సుదేష్ణా! నన్నెంతటి యాపదలో ముంచితివి?

(నిష్క్ర)

ఉత్తర

ఈమె కీమహాపద యేల వచ్చినది. తొందరగా వచ్చి తొందరగా వెళ్ళిపోయినది. పల్కరించుటకు గూడ నిల్వలేదు. ఈమెను తరుముచున్న దెవరు? ఈయవస్థ యేమి?

కీచకుడు

((ప్రవేశించి)) ఓహో! మాలిని! ఏల పరుగెత్తెదవు? పిచ్చిదానా! నిన్నేమి బలాత్కరింప వచ్చితినా! పరుగెత్తకుము. నిలుచుండి మాటలాడుము. పరుగెత్తుటయేమా యది. తొందరగా నడుచుచున్నావు.

నిజఘన భారమున రమణీయ మూర్తి
కదల జాలవు పరుగెత్త గలవె నీవు?
అయిన నిది కూడ నొకరీతి నందమయ్యె
కాంత! సర్వాంగసుందరాకార వగుట.

ఆహా! ఈసతి నడక యెంత యందము.

రమణి పిరుదులు బండిచక్రముల వోలె
తిరుగుచున్నవి కామిని పరుగునప్పుడు

ఆసుదతి దేహవల్లికా యూహాప్రపంచ
మందు మెఱపు విధాన రమ్యత నేసచ్చు

ఈమె యిప్పుడు తుపానుగాలులకు కదలిపోవుచున్న యోడవలె నెంతసొగసుగా నున్నది!

చాల దొందరలో పైట జారిపోయి
కడగి దింపిన తెరచాప కరణి నుండె
భీతిగొను ప్రయాణీకుల రీతి తల్ల
డిల్లి పోయెడు కుచములు పెల్లు కలిగి.

సుదతీ! భయము లేదు. నిలుచుండుము. ఒక్కసారి మాట లాడి పొమ్ము.

(నిష్క్రమించును.)

ఉత్తర

ఆహా! ఈదురాగత మేమి యీయసకు? సైరంధ్రి మహా పతివ్రత యట. ఆమె భర్తలు మహాబలవంతులట. పగ బట్టిన కోడె త్రాచుల వలె ప్రాణముల దీయుదురట.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి) ఇంక నెవ్వరు నాకు సాయపడువారు లేరా? నాభర్తలే నా కీవేళ సాయపడవలయును.

సకల రాజన్యరత్నకిరీట సేవిత
పాదద్వయీ! జయ! పలుక వేమి?
నిఖిల రాక్షసగర్వ నిర్భేద చణమహా
ద్భుత విక్రమ! జయంత! శ్రుతము కాదొ?
సవ్యదోర్దండ ప్రచండ కోదండ! యో
విజయాభిధాన! యీవేర మేల
దివిజాశ్వగమన వర్ధిత పరాక్రమశీల!
యోజయత్సేన! రావోయి నీవు!
పశుసమూహంబు గూడ నీపరమ కరుణ
తేల్చెదవు జయద్బల నన్ను తేల్చ వేమి!
ఘను లధఃకృత శత్రులు గాక మీర
లూరకుండెద రేల వేరార! రారె!

(నిష్క్రమించును)

ఉత్తర

ఓహో! భయంకరముగా నున్నది. ఈశోకభయంకర మూర్తి నే నెట్లు త్రిప్పుదును? ఆగంధర్వులు వచ్చి మానగరము పై బడరు గదా!

కీచకుడు.

(ప్రవేశించి) చేలా! ఏల యూరక నఱచెదవు? యూధో భారమున నడువలేని యావు వోలె నేల పరువెత్తెదవు? ని న్నొక్క మాట గట్టిగా నడిగి పోయెదను! అంతమాత్రమున కాగరాదా!

ఆగమన రేఖ నన్నెంత యూహించు
దూరమున కెంత సౌందర్యవారిరాశి
ఆ యెగురుచున్న నీదు చేలాంచలముల
వెలది నా ప్రాణములు ముడివేసికొందు.

ఒక్కమాట.

ఉత్తర

నే నిచ్చటనుండి పిలచిన వారికి నా పిలుపు పందునటుల లేదు. సమీపించెద.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి)

నా నాథుల్ జగదేకవిక్రములు గంధవ్యాళముల్ నా, రిపు
ప్రాణమ్ముల్ హరియింతురంచు దెసలన్ వ్యాపించె మీకీర్తి

లా నన్నిగతి చూచుచుండియును జేలల్ వోలె రాకుండి రా
హా! నా కీదృశకష్టముల్ బళిబళీ ఆజన్మసిద్ధంబులే.

ఉత్తర

(సమీపించి) అమ్మా! సైరంధ్రీ!

ద్రౌపది

తల్లీ! నన్ను పల్కరించకుము.

ఏ నొక మహాపదంభోధి నీదులాడు
చుంటి నా ప్రాణములును నా యొద్ద లేవు
హా! మనోహరులార! నే నఱచి యఱచి
చావవలసిన దేన! యీజనువివలన.

(నిష్క్రమించును)

ఉత్తర

నా ప్రాణములు పోవుచున్నవి. ఇంక నా తండ్రి యీ రాజ్య మెందులకు?

కీచకుడు

(ప్రవేశించి) ఎవ రిచ్చట?

ఉత్తర

నేను మత్స్యదేశాధీశ్వరుని కూతురను.

కీచకుడు

(నివ్వెఱపోయి) తల్లీ! క్షమింపుము. వెనుతిరిగి పోవుచున్నాను.

(నిష్క్రమించును)

ఉత్తర

నే నిప్పు డేమి చేయవలె. ఇది రాజాస్థానమున చెప్పెదను. రాజ్య మింత యరక్షితముగా నుండరాదు. దూరమున నానచ్చునది యెవరు? ధారుణీశ్వరుని ప్రధానామాత్యుడు ప్రాతఃకాల వాహ్యాళికొఱకు వచ్చుచున్నాడు. కంకభట్టుగారు.

(ప్రవేశము కంకభట్టు)

కంకభట్టు

తల్లీ! ఇది యేమి నీ విచ్చట నుంటివి?

ఉత్తర

నే నిప్పు డొక యభ్యర్థిని.

కంకభట్టు

ఏమది.

ఉత్తర

నా కొక యన్యాయము జరిగినది. అది రాజుగారికి చెప్పుకొనుటకు వచ్చితిని.

కంకభట్టు

తల్లీ! చెప్పవచ్చును.

ఉత్తర

ఒక రాజపురుషు డొకపతివ్రతాతిలకమును పట్టపగలు, ఇంతకు ముందే రాజవీధులవెంటఁ దరుముకొని వచ్చి యా యమకు మానభంగము చేయ బూనినాడు. అతనిని శిక్షింపవలెనని నాకోరిక.

కంకభట్టు

ఆ పతివ్రత యెవరు?

రాజసభలలో నామె పేరు [illegible]రాదు.

కంకభట్టు

మన మిర్వురమే కదా యిం దున్నది.

ఉత్తర

ధర్మమూర్తు లగు తమరు నిల్చినచోటే సభ యని నా యుద్దేశ్యము.

కంకభట్టు

ఈబిడ్డ యెంతముద్దుగా మాటాడుచున్నది! (ప్రకాశముగ) అమ్మా! న్యాయము చెప్పుచున్నాను. నీవు సాక్షిక్రింద నుపయోగించెదవు. అట్లు పరాభవింపబడిన సతియే వచ్చి రాజసమ్ముఖమున నివేదించుకొనవలయును.

ద్రౌపది

(పరుగెత్తుకొనుచు వచ్చి) నాభర్త లెందున్నారని పిలుతును? ఓజయ! జయంత! విజయజయత్సేన! జయద్బల!

రాజసభయందు నాకు పరాభవంబు
ఇది మొదటిసారి కాదు మీ రేమిసేతు
రీపరమ నీచయువతి కింతే తుదవర
కంతటి మహానుభావు రీరయ్యు పతులు.

ఇప్పు డెచ్చటికి పోయెదను?

ఉత్తర

అదుగో ఆమహాసాధ్వి!

కంకభట్టు

ఆమె పేరు!

ఉత్తర

సైరంధ్రి యని పిలచెద రామెను.

కంకభట్టు

ఓహో! యువతి! ఏల నట్లరచెదవు?

ద్రౌపది

నే నొకమహాపదలో నున్నాను. నాపతు లున్నారైదుగురు. వారు గంధర్వులు. వారితో మొఱవెట్టుకొనుచున్నాను.

కంకభట్టు

బాగున్నది. ఊరివెంట నరచుచు పోయెద వేల? ఇది నీకు తగదు. జన మెల్ల యొకవిచిత్రమృగమును చూచుటకు వచ్చినట్లు చూడుము, నీవెంట నెట్లు పడివచ్చుచున్నారో!

ద్రౌపది

అయ్యో! చూచెడివారి కేమి తెలియును. అనుభవించెడి వారికి తెలియును.

కంకభట్టు

ఎంత యనుభవించినను నలుగురిలోనికి రా జెల్లదు. అందులో స్త్రీలు నత్తుగా! మహాపదలో నుంటి నంటివి. ఇంకా నీకు శత్రువులు లేరా!

ద్రౌపది

నా వెంద్రుకల యంతమంది.

కంకభట్టు

మఱి వారు నిన్ను గుర్తుపట్టుదురు కాదా! ఇట్లు వచ్చుట తగదు. చూచినవా రేమను కొందురు? ఇంతలజ్జావిహీన యే మనుకొందురు. పైన నెదురుపడి పురుషులతో మాట్లాడెదవు.

ద్రౌపది

స్వామీ! నేను పురుషుల కెదురుపడియే మాట్లాడుచుంటిని.

కంకభట్టు

నీకు పురుషులన్న లెక్క లేదు.

ద్రౌపది

లేదు. నాభర్త స్త్రీ. జూదరి. వంటలవాడు. పశువులకాపరి.

కంకభట్టు

అంతె మావేషము పొందెద వేటికి? నాట్యకత్తె వలె త్రొక్కులాడెదవు. చాలు! ఇక పొమ్ము! నీభర్తలు గంధర్వులో! స్త్రీలో! పురుషులో! వారికి మాత్రము తెలియదా నీస్థితి! ఇంక రాజవీథులయందు నిలువక పొమ్ము.

ద్రౌపది

నేను నాట్యకత్తెనే! నాభర్త నటుడు. ఎట్టివాడు గాకపోయిన నా కిట్టి మహాపరాభవములు జరుగుచుండ చూచుచు నూరకుండి దరువాత మాటలతో నూరడించును. అవును! నా కేమి పరువు! పరువేమిటి? జూదరుల భార్యలకు! కితవుల యాటలకు.

(నిష్క్రమించును)

కంకభట్టు

అమ్మా! నీ వెచ్చటికి బోవుచుంటివి?

ఉత్తర

నర్తనశాలకు. మఱి యీమెగతి యేమి?

కంకభట్టు

ఆమె భర్తలులేరా గంధర్వులు. వారు వారివిధ్యుక్తము లను వారే నిర్వహించుకొందురు. లేదా యూరకుందురు. ఇంతకు నామెను వెన్నాడినపురుషు డెవ్వడు?

ఉత్తర

సింహబలుడు.

కంకభట్టు

అట్టివానితో వైరము రాజ్యమున కెందులకు? ప్రొద్దుగ్రుంకువర కెల్ల గంధర్వులు వచ్చి యామెను రక్షించుకొందు రను కొందును. నీవు పొమ్ము! మేము పోయెదము.

(నిష్క్రమించును)

ఉత్తర

వీరిరువురి సంభాషణ చాలచిత్రముగా నున్నది. ఇత డేమి పుంజీభూత రాజనీతియా యేమి? ఈయన గూడ మునుపు యుధిష్ఠిరునియొద్ద నుండెడువా డట. మాయాచార్యు లీయ

నను నెఱుగు నట. ఆయన సైరంధ్రినెఱిగియున్నప్పు డీయన మాత్ర మేల యెఱుగడు. సైరంధ్రిని కంకభట్టు నిందించినా డని చెప్పవచ్చును. ఆమెయు ప్రత్యుత్తరములు చాల కోపము గానే చెప్పినది. సైరంధ్రి పతులసంగతి యీయనకు గూడ తెలియునువలె నున్నది.

గంధర్వు లీరాత్రికే వత్తురా? నృత్యశాల కరిగెదను. అందు బృహన్నలాచార్యులు చక్కని కథలు చెప్పి నామన శ్చాంచల్యము నడంచగలరు. మానగర మీరాత్రికే గంధర్వులకోపాగ్ని కెఱ యగునా! నామనస్సు మిక్కిలి యారాట పడు చున్నది.

మామామ యెంతలజ్జ పడినాడు. ఆయనతో నే నెంత నిష్ఠురముగ మాట్లాడితిని. సైరంధ్రి మీద నాకెంత ప్రేమ యెందులకు? నామనస్సు నన్ను సైరంధ్రియెడకు లాగుచున్నది. నాకును సైరంధ్రికి నేమి సంబంధమున్నది? ఆమెను జూచిన నాకు మాయమ్మను చూచిన ట్లుండును. మాగురువుగారు చెప్పిన మాటలవలన నిది నాకామెమీద నేర్పడిన గౌరవము గావలయును. సైరంధ్రిమాత్ర ముత్తమకుల సంజాత కాని

యామె కనంబడు నటుల గాదు. అప్పుడప్పు డామె మిక్కిలి దయగా చూచుచుండును. ఆచూపు తల్లి తనబిడ్డమీద ప్రసరింప వచ్చును. ఒకమహారాజ్ఞి తన పరిజనముమీద ప్రేమ గలిగి నప్పు డట్లు చూడవచ్చును.

నేనవివాహితను. సైరంధ్రి యే రాజునకైన భార్యయేమో. ఆమె యిప్పటి ఈస్థితి కారణాంతరములచేత గల్గినను మరల తన యొప్పటిస్థితి నిపొందు నేమో! ఆమెకు నాయింకు కొడుకున్నాడేమో!

ఏమిటి నాకీపిచ్చియూహాలు. త్వరలో నర్తనశాలకు బోయెదను. నర్తనశాల యన్న నాకు భయ మగుచున్న దేమి? దినదినము నేను పోవునదియేగదా! ఏమిది! నా కీయు ద్వేగ మెందుకు తోచవలె. అచ్చట సైరంధ్రి భర్త గంధర్వుడు వచ్చి దాగి యున్నాడా! నే నిక నక్కడకు బోను. నేను మాతల్లి యంతఃపురమునకు బోయెదను (పరిక్రమించి) ఇదుగో మాతల్లి యంతఃపురము. వల్లకీ! నేను వచ్చితినని మా యమ్మతో చెప్పుము.

సుదేష్ణ

(ప్రవేశించి) అమ్మా నర్తనశాలకు పోలే దేమి?

ఉత్తర

నాకు నర్తనశాలకు పోవుట యన్న భయము వేయుచున్నది.

సుదేష్ణ

ఎందుచేత?

ఉత్తర

అక్కడ నెవరోయుండి నన్ను బెదరించుచున్నట్లున్నది.

సుదేష్ణ

తల్లీ నీ కీభయ మేమిటికి? పదునేనేడులు వచ్చినదానవు ఎందులకు నీకాభయము. అక్కడ నెవరున్నారని.

ఉత్తర

సైరంధ్రి భర్త లగు గంధర్వులు.

సుదేష్ణ

(బెదరి) వా రెప్పుడు వచ్చిరి?

ఉత్తర

ఏమో!

సుదేష్ణ

నేను తెల్లవారలు నిద్రించుచుంటిని. నా కెందుచేతనో నేటిరాత్రి యొడలు తెలియని నిద్దుర పట్టినది. నేను రాత్రి మద్యము ద్రావితిని. సైరంధ్రి నన్ను సింహబలుని యింటికి మదిరకోసము పోదునా యని యడిగిన ట్లున్నది. సైరంధ్రి వెళ్ళినదా! వల్లకీ! సైరంధ్రి యెక్కడ?

వల్లకి

(ప్రవేశించి) తమ తమ్ముడుగారి యింటికి వెళ్ళినది.

సుదేష్ణ

ఎందుకు?

వల్లకి

మీరు మదిర తెమ్మన్నారట కదా!

సుదేష్ణ

నేను వెళ్ళు మన్నానా? ఆమెయే వెళ్ళెద నన్న దని చెప్పిన ట్లు న్న దే నీవు!

వల్లకి

ఆమె వెళ్ళెద నన్నది.

సుదేష్ణ

నిజముగా!

వల్లకి

నిజముగానే.

సుదేష్ణ

ఎందుకు?

వల్లకి

తమతమ్మునియందలి మోహముచేత.

ఉత్తర

వల్లకీ ! చచ్చిపోయితివి. గంధర్వులు నీగొంతుక పిసుకుదురు.

సుదేష్ణ

అయ్యో! నశించి పోయితిని.

వల్లకి

నా కేమియు తెలియదు.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి నెమ్మదిగా)

ఓయి జయత్సేన! ఓయి జయద్బల!
ఓయి జయంత! రావోయి విజయ!
మీయన్న జయు డేమి మీతోడ చెప్పెనో.
రండయ్య కలసి విరాటపురికి.

వల్లకి

అదుగో సైరంధ్రి.

సుదేష్ణ

ఆమె యేమో గొణుగుకొనుచున్నది.

ఉత్తర

పతు లైన గంధర్వులను పిలుచు చున్నది.

ద్రౌపది

ఈయపకృతికి నీ వేమి ప్రతిక్రియ
చేయ జూతొ జయంత చేయ జూడు
ఆనాడు సభలోన నరులు చేసినదాని
కన్న నియ్యది నన్ను గాల్చివైచు.

సుదేష్ణ

ఏమనుచున్నది?

ఉత్తర

ఏమో మంత్రములు చదువు చున్నది.

ద్రౌపది

ఓజయ! గ్రహింపు నీపదాంభోజములకు
నానమస్కృతు లివిగో! శాంతత్వ మెల్ల
కరపు గట్టి యయ్యో భవదాకార మట్లు
ఇంద్రియ జయంబు లేని మే మిట్టు లుండ.

ఉత్తర

అమ్మా! సైరంధ్రి! ఏ మనుకొను చుంటివి?

ద్రౌపది

ఏ మనుకొను చుంటిని! రానున్న యాపదలు రత్నపంజర
ములో నున్నను వచ్చును గదా యని.

ఉత్తర

ఇంతవర కేమి చేయు చుంటివి?

ద్రౌపది

నెమ్మదిగా వచ్చు చుంటిని.

ఉత్తర

ఏత్రోవ మీదుగా వచ్చుచుంటివి?

ద్రౌపది

నర్తనశాల మీదుగా!

ఉత్తర

అమ్మో! నన్ను పట్టుకొనుము.

(నల్లకి ఉత్తరను పట్టుకొనును)

ద్రౌపది

దేవీ! ఏమి బిడ్డ యట్లున్నది.

సుదేష్ణ

అది నర్తనశాలవద్ద నెవరినో చూచినదట.

ద్రౌపది

ఎవరిని?

సుదేష్ణ

నీకు దారిలో నెవరును కనంబడలేదా?

ద్రౌపది

నాభర్తలగు గంధర్వులలో నొకరు కనంబడినారు. బిడ్డకంత భయమెందుకు?

సుదేష్ణ

నాకే భయమగుచున్నది. బిడ్డకింకెంత భయమగుచున్నదో!

ద్రౌపది

వారి వలన మీ కేమి భయము! వారు మిగుల శాంతస్వభావులు. ఎంతభయంకరులో అంత శాంతమూర్తులు.

సుదేష్ణ

నీవు సింహబలుని యింటికి వెళ్ళిన దెందులకు?

ద్రౌపది

తమరు వెళ్ళుమని యాజ్ఞ యిచ్చిరని నల్లకి చెప్పినది.

సుదేష్ణ

నే నట్లన లేదు తల్లీ!

ద్రౌపది

నేను వచ్చి మిమ్మడిగి నప్పుడు మీరు 'ఊ' అన్నారు.

సుదేష్ణ

నే నప్పుడు మద్యము వలన స్మృహలో లేను.

ఉత్తర

ఇది వల్లకి వంచన.

సుదేష్ణ

మద్యము త్రాగుటవలన గలిగిన మహాపద.

ద్రౌపది

(స్వ) నిజముగా నీవన్నగడ వల్లకిదే. మొదట కొంచెమీమె ననుమానించితిని. సత్యముల పరిసరాత యీమె యల్లల చేయును.

సుదేష్ణ

కీచకుని యింటికి వెళ్ళిన తరువాత నేమైనది.

ద్రౌపది

అమ్మా! ఏమని చెప్పుదును. ఆదుర్మార్గుడు నిన్న వోలెన న్ననరాని మాటలతో సంబోధించి నన్ను నీచముగా పలుకరించినాడు. నేను నచ్చట నున్న నాకేమి యగునోయని బంగరుగిన్నె తొందరలో నక్కడనే విడిచిపెట్టి వీధివెంటబడి పరుగెత్తితిని. అతడు నావెంటబడి తరుముకొని వచ్చినాడు. కొంతదూరమునచ్చి వెనుతిరిగి పోయినాడు.

సుదేష్ణ

అయ్యో! ఎంతపని జరిగినది. తల్లీ! ఇది నా పొరపాటు. నన్ను క్షమింపుము.

ద్రౌపది

అమ్మా! ఎంతమాట యంటివి.

సుదేష్ణ

వల్లకీ! నీకీ యాంతఃపురమున దావులేదు పొమ్ము.

(వల్లకి నిష్క్రమించును).

సుదేష్ణ

సైరంధ్రీ! దారిలో నీభర్త కనంబడె నంటివిగా.

ద్రౌపది

అవును.

సుదేష్ణ

ఇది యాయనతో జెప్పితివా?

ద్రౌపది

ఆయనయే చూచినారు.

సుదేష్ణ

ఏమన్నారు?

ద్రౌపది

ఇంక నెప్పుడు దాను నన్ను వెన్నంటి యుండెద నన్నారు. నే నింక పనిమీద వెళ్ళెదను. సెలవు.

(నిష్క్రమించును).

సుదేష్ణ

అమ్మా! ఉత్తరా! నీవింక నర్తనశాలకు బొమ్మా.

ఉత్తర

తల్లీ! నాకాపేరు విన్న భయముగా నున్నది. నేను నేటి కిక్కడనే యుండెదను.

సుదేష్ణ

ఏమి వింతలు రానున్నవో. మరల మేఘములు మూసికొని వచ్చుచున్నవి.

(తెరలో)

దేవీ! నర్తనశాలవద్ద నేదోగృహము తగులబడి పోవుచున్నది.

ఉత్తర

అమ్మా! గంధర్వులు.

(తెరపడును)

షష్ఠాంకము

(ప్రవేశము-కీచకుడు)

కాను మెంతగర్విష్ఠ మైనది. పసిపిల్ల. ముక్కుపచ్చ లారనిది. నే నెంతహీనుడ నైపోతి నామె ముందు. నే నెందుల కంత బేలు వోయితిని. నేను రాజకూతుర నన్నది. రాజశబ్దము నన్నంత భయపెట్టవలయు నేమి. ఆమాట యెవ్వరన్నను నే నంతియేనా? ఆపసిపిల్లలో నంతన్యాయ మున్నదా? ప్రపంచకములోని దౌష్ట్య మేమియు నెరుంగని యాపసికూనయే తగును ధర్మాధికారమునకు. ఆమెకాక నిం కెవ్వరైన నప్పు డట్లన్నను నాకు భయ మయ్యెడిది కాదు. అస్పృష్టాఘ మైన యామెయే యట్లనుటకు దగును.

నిజముగా నే నెంత నీచుడ నైపోతిని. నావంటివా డూరి వెంట నొకకామినిని తరుముకొని పోయిన ప్రతిష్ఠ యేమి? ఇది వరకే నాప్రవర్తనవలన నూరంతయు నాయెడల ద్వేషభావము గలదిగా నున్నది. అందందు నాచేసిన పుణ్యకార్యములును నీమహాపాపరాశిలో మునిగి పోయినవి.

నేను సుక్షత్రియుడను కాను గనుకనే నాకీ నీచపుబుద్ధులనికూడ విరోధులు గుసగుస లాడుచున్నారు. ఒక్క బాహుబలముచేత వీని నన్నిటిని జయించుటెట్లు!

ఇంతలో నీప్రవర్తన మానివేయుదునా? ఊర గల్ల గంధర్వులతో నిండిన దని వదంతులు ప్రబలినవి. ఇందాక కామపాలుడు నాతో ననలేక ననలేక గంధర్వులు నర్తనశాలయొద్ద కొన్నియిండ్లు కాల్చి రని చెప్పినాడు. మే మయిదుగురము సమానబలవంతులము. నేను. భీముడు. దుర్యోధనుడు. బకుడు. హిడింబుడు. మాలో మొదట నెవరిచేత నెవ రోడిపోదురో, తక్కినవారుగూడ వానిచేతనే యోడిపోదు రట. భీముడు బక హిడింబులను చంపినాడు. దుర్యోధను డతనిచేత జచ్చువాడు కాడు. నన్ను భీముడు గెలువనే లేడు. అయిన నత డెక్కడ నుండి వచ్చును. తక్కినవారివలన నాకు మరణమే లేదు. మరల న న్నీయనుమాన మేల బాధించుచున్నది? ఇది యెంత వరకు నిజము! ఈయనుమానము కొద్దిలోననే తేల్చవలెను.

ఆలోచించిన నిది యనుమానమే. గంధర్వులకు వారికి నేమి సంబంధము. అయినను నితరరాజ్యవ్యవహారములు దెల

సికొనవలసిన యమాత్యునితో నీవిషయమున మాట్లాడెదను ఎవరక్కడ!

సేవకుడు

(ప్రవేశించి) చిత్తము.

కీచకుడు

అశ్వపాలుని బిలువుము.

సేవకుడు

అశ్వములు సాలలోనుండి త్రెంచుకొని యడవుల వెంట బడినవట. వానిని వెదకికొని దెచ్చుటకు వెళ్లినాడు.

కీచకుడు

ఒక్క గుఱ్ఱము లేదా?

సేవకుడు

అన్నియు పారిపోయినవి.

కీచకుడు

ఏమిటీ వింత.

సేవకుడు

స్వామీ! గంధర్వులు పురమున బ్రవేశించి యిట్టిదుష్కార్యములను చేయుచున్నారు.

కీచకుడు

ఎవరోయీ యాగంధర్వులు. ఎవరికైన కనబడిరా?

సేవకుడు

వాడుచూచె నని వీడును, వీడుచూచె నని వాడును చెప్పుటయే కాని యింతవరకును నేను చూచితి నని చెప్పువా రెవ్వరును లేరు.

(తెరలో)

మహారాజుగా రేమి చేయుచున్నారు?

కీచకుడు

ఎవరు వారు?

సేవకుడు

శారద్వతుడుగారు.

కీచకుడు

నీవు పొమ్ము.

(సేవకుడు నిష్క్రమించును. శారద్వతుడు ప్రవేశించును)

కీచకుడు

మిత్రమా! రమ్ము.

శారద్వతుడు

దీర్ఘాయు రస్తు.

కీచకుడు

కుఱ్ఱవాడవు నాకు దీవన యెందులకు?

శారద్వతుడు

నేను బ్రాహ్మణుడను గదా!

కీచకుడు

ఇది యేమిదీవన.

శారద్వతుడు

మఱి యే మనవలె.

కీచకుడు

'కామినీ పరిష్వంగ ప్రాప్తిరస్తు' అనవలె.

శారద్వతుడు

అన్నింటికిని ప్రధాన మైనది యాయుర్దాయము.

కీచకుడు

ఏమి యాయువు లేకపోయిన? బ్రతికియున్న నాలుగు దినములును సుఖముగా నుండవలె.

శారద్వతుడు

మిత్రమా! నే నొక్కమాట చెప్పెదను. నీకు కోపము రాదుగద.

కీచకుడు

నా కేమి కోపము!

శారద్వతుడు

నిన్ను గురించి యూరు మిక్కిలి గా చెప్పుకొను చున్నది.

కీచకుడు.

అవునోయీ! ఏమి చేయుదును. నాయీప్రవర్తన నాకే బాగుగ నుండలేదు. కాని ఆసుందరి.

నవ్యమధు మల్లికాప్రసూన రమణీయ
మూర్తి, సిహారబిందు సమ్మోహ నాతి
శీతల మనోహ రాపాంగ, భిన్నరత్న
శకల దంతపంక్తి! మృగేంద్రశాబమధ్య!

శారద్వతుడు

(స్వ) ఈయన తన్మయత్వము చూచిన నాకు దిగు లగు చున్నది.

కీచకుడు

మిత్రమా! ఇప్పుడు మాయక్క సుదేష్ణాదేవి యంతఃపురమునకు బోవలయును.

శారద్వతుడు

ఎందుకు.

కీచకుడు

ఎందుకా! నామనోహారిణి యక్కడనే యున్నది కదా!

శారద్వతుడు

మిత్రమా! నాదొక హితము.

కీచకుడు

ఏమది?

శారద్వతుడు

పరాంగనారతి పాపహేతువు. పాపము నాశహేతువు.

కీచకుడు

(మౌనము)

శారద్వతుడు

అన్నియు తెలిసినవాడవు. నీకు చెప్పవలసినది లేదు

కీచకుడు

తమ్ముడా! నిజమే కాని నే నామెను చూడకుండనయిన నుండలేకున్నాను.

శారద్వతుడు

దానివలన లాభ మేమి?

కీచకుడు

ఈచిత్తసంక్షోభము కొంచెము శాంతించ గలదు.

శారద్వతుడు

మఱి యెక్కడకు బోవలెనన్న గుఱ్ఱములు లేవాయెను. రథము లేదాయెను.

కీచకుడు

నడచి పోవుదము.

శారద్వతుడు

ఇంతదూరము నడచియా?

కీచకుడు

ఏమిసుకుమారివి.

శారద్వతుడు

నే చెప్పునది నావిషయము గాదు.

కీచకుడు

నాకే మంత భయము లేదు. నష్టము కాదుగద దాదా!

శారద్వతుడు

ఏమో!

కీచకుడు

కాదు. ఆకాశము మాకును నిర్మలముగా నున్నది.

శారద్వతుడు

అక్కడకు వెళ్లి యేమి చేసెదవు?

కీచకుడు

చేయుట కేమున్నది. ఇంక నన్నామె యెట్టులను దయతో జూడదు. ఆమెతో మురల మాటాడవలయు ననియే లేదు. కాని ఆలలితాంగి పాదములయందున జూపు నిగుడ్చెదన్ తదీయాలస యాన నైఖరుల కించుకలి దట్టిన నామెనిల్చి నా నేలను మట్టి నాహృదయ నీరజమందున నద్దికొందు నా లోలదృగంత, క్రోధపు విలోకనముం గని నక్కి పోయెదన్. ఆమె పూవులుకోసిన తీగెను కౌగిలించుకొందును. ఆమె—

శారద్వతుడు

చాలు చాలు.

కీచకుడు

ఏమంత వైమనస్యము.

శారద్వతుడు

ఈమహాభక్తికి నేదేవు డైన నీకు గైవల్య మిచ్చెడివాడే.

కీచకుడు

ఏదైన నానందమే కదా! నేను రమణీమూర్తిని ధ్యానించి తన్మయత్వము బొందెదను. ఆనందమే కైవల్య మైనయెడల నాకది తటస్థింపదా?

శారద్వతుడు

ఇది కుతర్కము.

కీచకుడు

మనము బయలుదేరుదము రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును)

సప్తమాంకము

(ప్రవేశము సుదేష్ణ—ఉత్తర శయ్యపై)

సుదేష్ణ

అమ్మా! ప్రొద్దుటినుంచి భోజనము లేదు. ఏల యిట్లున్నావు. లెమ్మి కొంచె మొంగిలి పడెదవుగాని.

ఉత్తర

అమ్మా! నా కాకలిగా లేదు.

సుదేష్ణ

ఏలనే తల్లీ!

ఉత్తర

అవలలుని చూచిన నాకు భయముగా నున్నది.

సుదేష్ణ

అతనిని చూచిన భయ మెందుకు?

ఉత్తర

అతని కన్నులు నే డేలొకో భయావహములుగా నున్నవి.

సుదేష్ణ

అతడెంత మంచివాడు. చాల శాంత స్వభావుడు! అడకువ కలవాడు.

ఉత్తర

నా కతనిగూర్చి యనుమానముగా నున్నది.

సుదేష్ణ

ఎందుకు?

ఉత్తర

అమ్మా! అతడు గంధర్వుడే.

సుదేష్ణ

ఛీ, ఛీ, వెర్రివాడు గంధర్వు డేమిటి.

ఉత్తర

అమ్మా! నీ వట్లనెదవుగాని, మన నగ రెల్ల గంధర్వులు తిరుగు చున్నారు. మారు వేసములతో తిరుగుచున్నారు.

సుదేష్ణ

నీ కింత భయ మేటికి?

పశువుల గాచుటచేత నీయనలో గొంచెము మార్పు కలిగినది. చూచుటకు దూరమునుండి పశువుల కాపరివలెనే యున్నాడు.

సుదేష్ణ

అమ్మా! సైరంధ్రి! ఉత్తర ప్రొద్దుటినుంచి భోజనము చేయలేదు. నీవు భోజనము చేయలేదని కూర్చున్నది. నీవు తొందరగా లేచి స్నానము చేయుము. పిల్ల భోజనము చేయదట. పాలు త్రాగెదనన్నది. పాలు మందనుండి ప్రత్యేకముగా తీసికొనిరమ్మని చెప్పి పంపితిని. అవి వచ్చును. నీవు వానిని తీసికొని స్నానము నేయుము. నేను పాపపరిహారార్థమును, అమంగళనాశముకొఱకును శ్రీచంద్రమౌళీశ్వరుని పూజ చేయుటకు పోవుచున్నాను.

తంత్రీపాలుడు.—(ప్రవేశించి) అమ్మా! ఇవిగో పాలు.

సుదేష్ణ

నీపేరేమి?

తంత్రీపాలుడు

తంత్రీపాలుడు.

ఉత్తర

ఓయీ! బోయడా! మీయావుల నెద్దులను గంధర్వు లాక్రమించుకొని రట గదా!

తంత్రీపాలుడు

గంధర్వు లాక్రమించుకొని యందందు తరిమివేసిరి. కాని మీ మడవులవెంట వెదకి కొన్నింటిని పట్టుకొంటిమి. మంద లెచ్చ టెచ్చటికి పోయినవో తెలియ వచ్చినవి. తెల్లవారు వరకు నంతయు సరిగా నుండును.

ఉత్తర

నీవు గంధర్వులను చూచినావా?

తంత్రీపాలుడు

చూచినాను.

ఉత్తర

వా రెట్లున్నారు?

తంత్రీపాలుడు

రాజులవలె నున్నారు. మంచి యందగాళ్లు. రెక్క లున్నవి. వారు దారివెంట బోవుచు సంగీతము పాడు చుందురు. తంబురాలు మీటు చుందురు.

ఉత్తర

వారు మహాభయంకరు లటగదా!

తంత్రీపాలుడు

చూడ చక్కని వారు. వారితో మాట మాట వచ్చిన కష్టము. కోడెత్రాచులకన్న విషధరులు.

ఉత్తర

అమ్మో!

తంత్రీపాలుడు

వారూరకే యెవరి జోలికిని రారు. వారిజోలికి బోయిన బ్రతుక నీయరు.

ఉత్తర

మరి మామామ కీచకుడు వారి జోలికి బోయెనుగా!

తంత్రీపాలుడు

ఎందుకు పోయినాడు?

ద్రౌపది

నామూలమున:

తంత్రీపాలుడు

నీ వెవరవు

ద్రౌపది

వారిభార్యను.

తంత్రీపాలుడు

నీ విందెందు కుంటివి?

ద్రౌపది

దాసిగా నుంటిని.

ఉత్తర

ఈమెను మామామ ప్రొద్దున వెంటబడి తరిమినాడు. గంధర్వులకు కోపము వచ్చినదట.

తంత్రీపాలుడు

ఊహూ:

ఉత్తర

మీ మందలన్నియు దొరకెనా?

తంత్రీపాలుడు

ఇంక గొన్నిటిని వెదుక వలయును.

ఉత్తర

నీవు నర్తనశాలమీదుగా పోయెదవు సుమా! అక్కడ గంధర్వు లున్నారట.

తంత్రీపాలుడు

పోను పోను.

ఉత్తర

గంధర్వులను గురించి యూరిలో నేమని చెప్పుకొను చున్నారో నీ కేమైన తెలియునా?

తంత్రీపాలుడు

నేటిరాత్రి రెండుజాములకు నర్తనశాలలో పెద్దయుద్ధ మట.

ఉత్తర

ఎవ రెవరికి?

తంత్రీపాలుడు

గంధర్వులకు వారివిరోధులకు.

ఉత్తర

అయ్యయ్యో ఎట్లు!

సుదేష్ణ

అమ్మా! జనములు చిలవలకు పలవలు గల్పించి చెప్పుకొనెదరు.

తంత్రీపాలుడు

అమ్మా! సెలవు: (స్వ) యుధిష్ఠిరచక్రవర్తి యాజ్ఞ నిర్వర్తించిన ట్లగుచున్నది. నాప్రియురాలిని జూచిన ట్లయినది.

(నిష్క్రమించును.)

ద్రౌపది

(స్వ) నాభర్త లెంత యుద్దేశించినారు! నే నిప్పుడు కీచకునకు గబురెట్లు పంపుదును? ఇప్పుడు వల్లకి యుండిన బాగుండును.

సుదేష్ణ

ప్రొద్దుగ్రుంక వచ్చినది. సైరంధ్రీ! నీవు స్నానము చేయుము. ఉత్తరా! మనము పోవుదము రమ్మా!

(ఉత్తర—సుదేష్ణ నిష్క్రమింతురు.)

ద్రౌపది

నామనోహరుని సౌందర్యము మరల నేటికి కనులార చూచితిని. రోజును భీమసేనుని నప్పుడప్పుడు యుధిష్ఠిరార్జునులను

జూచుచుంటిని కాని యీసంవత్సరమునుండి నకులసహదేవులను చూడలేదు. అతడు నావంక నోరచూపు చూడబోయి పరాభవ ఖిన్నమైన వదనము తెచ్చుకొని సుదేష్ణోత్తరలు చూచెదరేమో యని ప్రౌఢమైన తనచూపు బిగించుకొని పోయినాడు.

యుధిష్ఠిరుని బుద్ధి యప్రతిమానముగ నున్నది. ఎంత తొందరలో కార్యము పూర్తి చేయవలెను. ఇప్పుడు కీచకుని నేను పంపించవలె నా నర్తనశాలకు? ఇప్పుడు నా కతదెచ్చట కనంబడును.

నర్తనశాలలో నేటి రాత్రి యెవ్వరుందురు? భీమసేనునే పంపించుటకు సార్వభౌముడు యత్నముచేసియుండవలె. ఈ గూఢచర్య యెట్లు నెగ్గునో! గంధర్వులను ప్రతీతి బాగుగా వ్యాపించినది. ఈప్రతీతిలో పాండవాజ్ఞాతవాసము బాగుగా నిర్వర్తింపబడుచున్నది.

కీచకుడు ప్రవేశము

ద్రౌపది

ఓహో! వెదుకబోయిన తీగె కాలికి తగిలినది. ఇతనిని,

పాపము! విధి తరుముకొని వచ్చినది. ఇతని మొగము ఖిన్నమై పోయినది.

కీచకుడు

(స్వ) ఆమె యిచటనే యున్నది. ఇంక నామెతో ప్రసంగించి యేమి లాభము? ఇంతయుండి యీమె వంక నించుక చూచియైన సంతోషించెదను.

ద్రౌపది

ఏమో! నెమ్మదిగ నున్నాడు. అయినను ఇప్పుడు మొగము ప్రసన్నముగా నుంచుకొనవలెను.

కీచకుడు

ఈమెను నా సందేహ మడిగెదను. కానట్లే సంబోధించెదను. (ప్ర) పాంచాలీ!

ద్రౌపది

(స్వ) వీడు మహా మేధావివలె నున్నాడు. యుధిష్ఠిరచక్రవర్తి యీదుకనియే యింత తొందరపడినాడు.

(నవ్వుకొనును.)

కీచకుడు

ఈమె ద్రౌపదియైన నా సంబోధనమున కెంత వికారము పొందవలెను. కాదు నాయెడ నీమె ప్రసన్నయై నట్లున్నది.

ద్రౌపది

(స్వ) ఇతనిని తొందరలో నిటనుండి పంపివేయవలయును.

కీచకుడు

ఏమి నీ మొగమున విషాదమేఘములు విచ్చిపోయినవి.

ద్రౌపది

వర్షాకాలము పోయినది.

కీచకుడు

ఇదివరకు నాయందు నీ కేల వైమనస్యము?

ద్రౌపది

(లజ్జాభినయము)

కీచకుడు

మఱి మహాప్రసాదము.

ద్రౌపది

అతిరహస్యముగ నుండవలయును. ప్రాణమిత్రులకు గూడ తెలియరాదు.

కీచకుడు

ప్రమాణము చేసెదను.

ద్రౌపది

వలదు! నేటిరేయి రెండు జాములకు నర్తనశాలలో!

కీచకుడు

అనుగ్రహింప బడితిని.

ద్రౌపది

అచ్చట నెందుకనియో తెలియునా? గంధర్వు లచ్చట నున్నారని వదంతి ప్రబలి జను లచ్చటికి పోవుట లేదు. కనుక నది మిక్కిలి రహస్యప్రదేశము.

కీచకుడు

ఇంక సెలవు.

ద్రౌప[illegible]

నల్లని బట్టలు కట్టుకొని రా[illegible]యును.

కీచకుడు

ఎందుకు?

ద్రౌపది

చీకటిలో గలసి పోవుటకు!

కీచకుడు

ఇంక నేను వెళ్ళెదను.

ద్రౌపది

అవును! ఎవరైన చూచెదరు.

కీచకుడు

మాట తప్పవుగదా?

ద్రౌపది

ప్రాణము పోవలయును.

(కీచకుడు నిష్క్రమించును)

ద్రౌపది

ఇత డనుమానించినాడు. మేధావియే! పాపము దుష్టగుణముచ్చి త్రుంచుకొని పోవుచున్నది. ఇతని కెట్లు తెలిసినది? నేను వచ్చినసంవత్సర మైనదని, నాపతులై దుగురని, యీ సంవత్సర మైన వెంటనే మరల నేను శత్రువుల గెలుచుటకు పోయెదనని; యిట్టి యానవాళ్ళను సరిపోల్చుకొని యగుదునేమో యని యాలోచించినాడు. ఆమాట యని నా మొగము వంక నిదానించి చూచినాడు. యుధిష్ఠిరచక్రవర్తి ధర్మప్రభావమున నా

కష్టమున మనస్సు నిశ్చలముగా నున్నది గనుక సరిపోయినది. ఈ రహస్యము బయటకు ప్రాకకుండ నితని తొందరలో భూమికి దూరము చేయవలసినదే!

భీమసేనునకీ వర్తమానము మిదివరకే తెలిసి యుండును. అయినను నేను పోయి యాతనికీ విషయము తెలియబఱచి యుత్సాహము పుట్టించెద. ఏమైన రెండుమూడాయుధము లు పట్టుకొని వెళ్ళుటయే మంచిది. గంధర్వులని ప్రతీతి పుట్టినది కాన, నాదు మార్గము నెటువోయి యెటువచ్చునో యని యేవైన నాయుధములు దెచ్చునేమో! బక జరాసంధాది దుష్టనిశాచరుల ద్రుంచిన జగజెట్టికీతడు లెక్కయా! అయినను, నితడు బలవంతుడనియే ప్రతీతి! కానిమ్ము! జారత్వ సురాపానముల వలన గలిగిన దోష మాత్రమే యాయువు నిదివరకే క్షీణింప జేసినది. మహానుభావుడగు వృకోదరుని యాయువతని ధర్మచింతన వలన వృద్ధియగుచున్నది.

అప్పుడే చీకటులు క్రమ్ముచున్నవి.

ఉత్తర

(ప్రవేశించి) మాలినీ! భోజనమునకు పోయెదవా?

ద్రౌపది

బిడ్డా! నీవుగూడ వచ్చిన పోయెదను.

ఉత్తర

నాతో నీకు వంతా!

ద్రౌపది

మహారాజుకూతురవు నీవు! దాసిని నేను.

ఉత్తర

అదికాదమ్మా! క్షమింపుము.

ద్రౌపది

క్షమించుట నేనా! నీయందు నాకు గల ప్రేమచేత నట్లంటిని.

ఉత్తర

నాయందు నీకెందు కంత ప్రేమ?

ద్రౌపది

సేవకులకు తమ యజమానుల యందెందుకో మరి ప్రేమ.

ఉత్తర

అదికాదు. నిజము చెప్పుము.

ద్రౌపది

నాకోడలివలె నుందువు నీవు.

ఉత్తర

నీకు కొడుకున్నాడా!

ద్రౌపది

నేను స్నానము చేసి వచ్చెదను. నీ విందుండుము. కలసి భోజనమునకు పోదము.

(నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము. వలలుడు)

వలలుడు

బిడ్డా! భోజనమునకు రాలేదేమి ప్రొద్దుటినుంచి!

ఉత్తర

(మాటాడదు)

వలలుడు

ఏమమ్మా! నాతో మాటాడవు! నన్ను చూచిన నీకు భయ మెందులకు! నే నేమి రాక్షసుడనా?

ఉత్తర

కాదు గంధర్వుడవు!

వలలుడు

గంధర్వుడు మీబృహన్నలాచార్యులవారు. మాకేమి నాట్యము వచ్చునా! సంగీతము వచ్చునా! పాకశాస్త్రమున మేము గట్టివారము.

ఉత్తర

నాకు భయము వేయుచున్నది.

వలలుడు

భయమా! బలహీనత్వముచేత! పైత్యము చేసియు నిస్సారము వలనను లోపల [illegible]లకు బలువులేక నట్లగును. ఈనాడు మంచివంటకములు చేసితిని. అవి తింటివా! రేపు ప్రొద్దుటికి చక్కగా సుఖముగా నుందువు!

ఉత్తర

వలలా! నీవు పండితుడవే! వైద్యముగూడ తెలియునా యేమి?

వలలుడు

పాకమునకు గావలసినంత!

ఉత్తర

(స్వ) ఇతని మాటలవలన నాకు ధైర్యము వచ్చినది. (ప్రకాశముగా) నేను స్నానమాడి వచ్చెదను. అదుగో! మాలిని వచ్చుచున్నది.

(నిష్క్ర-)

(ప్రవేశము ద్రౌపది

వలలుడు

(స్వ) సర్వసర్వంసహాధినేత యగుయుధిష్ఠిరసార్వభౌముని కర్ధాంగి యైన యీయామె జానకీదేవివలె నెన్నియిక్కట్టులు పడుచున్నది. రామచంద్రునకు హనుమంతునివలె నీమహారాజునకు నేను దొరకినాను. ఇర్వురమన్నదమ్ములమే! పాపము! నన్ను జూచి యెంతఖిన్న యగుచున్నది! (ప్రకాశము) ఏమమ్మా మాలిని! ప్రొద్దుటినుండియు భోజనమునకు రాలేదు పాపము!

ద్రౌపది

(స్వ) నాథుడు నన్నాదరించుచున్నాడు. (ప్రకాశము) రుచిగల నీవంటకమ్ములు నాకీపూట తృప్తి గలిగించ గలవు.

ఉత్తర

రాజసభలలో గంధర్వులు తిరుగుచున్నారట. పశువుల మందలన్నియు గంధర్వుల యాక్రమణచేత చెల్లాచెదరైన వట. అశ్వశాలలలోని గుఱ్ఱములు త్రెంచుకొని పారిపోయినవట. నర్తనశాలసరియే కదా! ఆచుట్టుపట్టుల జనమే సంచరించుట లేదు. ఊరంతయు గగ్గోలుగా నున్నది. చివరకు గంధర్వులు మనవంటసాలలో గూడ ప్రవేశించినారు. నామనస్సు మనస్సులో లేదు.

సుదేష్ణ

అయ్యో! పిచ్చితల్లీ! ఇంత బేదగుండెదానవు గనుకనే ని న్నొకయ్య కియ్యవలె నన్న నాగుండె చలించుచున్నది. పాలు తెమ్మని కబురంపితిని. ఈరాత్రి కవి త్రాగి పండుకొనుము.

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి) (స్వ) నర్తనశాలలో గంధర్వులున్నారని వసంతి పడినది. ఇదేమి చిత్రము. బిడ్డ యుత్తర నేడేమో ఖిన్నయై యున్నది. ఆమె మన సేవలనో కల్లోలపడినది.

ప్రొద్దున నాదురాత్ముడు నన్ను తరుముకొని వచ్చుట చూచి నది మొదలామె మనస్సు సరిగా లేదు. అంత పాపభీరువు. ఈతల్లి యెవరియిల్లు పవిత్రము చేయునో! ఆమెను చూచి నప్పుడు నామనస్సేలొకో ద్రవించుచున్నది. ఆయమ నవ్వి నప్పుడు మాశశిరేఖ నవ్వినట్లుండును. ఎన్నాళ్ళయినది మాపి ల్లలను జూచి. ఏమి జూదము. జూదమనిన వెంటనే నాకు దుశ్శాసనదురాత్మత్వము జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నది. ఈజన్మ లో నాపరాభవము చల్లారుట లేదు కాబోలు. లేకేమి! అజ్ఞాతవాసము పూర్తి కావచ్చుచున్నది.

ఇప్పుడీక్రొత్త బెడద తప్పుకొనుటెట్లు! ఈదౌర్భా గ్యున కింతలో నింత ఘోరమృత్యువు వ్రాసి నాడేమొ విధాత. (చూచి) ఆవచ్చునది యెవరు? తంత్రీపాలుడా! హా! సహదేవా! నీకెట్టిస్థితి వచ్చినది. ఈరాజకుమారులు సర్వసర్వంసహాచక్ర మునకధినాథులా!

అదేమి! ఇతని ముఖము క్రోధముచేత నెఱ్ఱబారినది. పా లితడు తీసికొని రావలసిన యవసరమేమున్నది? ఏదో యాలోచనానిమగ్నునివలె వచ్చుచున్నాడు. సంవత్సరము

వలలుడు

(స్వ) మాయన్నగారి యాజ్ఞ నీమె యనుసరింపుమను చున్నది.

(ఉత్తర ప్రవేశించి)

పరపురుషులతో మాట్లాడని సైరంధ్రి యితనితోను, మరి కొందరితోను మాట్లాడును. పుణ్యపురుషులైన వారితో ప్ర సంగించ వచ్చును కాబోలు !

వలలుడు

అదిగో! ఆయుష్మంతురాలా గమ్మా! సైరంధ్రీ బిడ్డకు బంగరు టరటియాకు వేయుము.

(తెరపడును)

అష్టమాంకము

(కీచకుడు ప్రవేశము)

నర్తనశాలవద్ద నన్ను తుదముట్టించుటకు ప్రయత్నమా యిది? గంధర్వులు నన్ను సంహారించుటకు వచ్చెదరా? అయినను నన్ను తుదముట్టించగల మహాబలశాలి యెవ్వడు? నిన్న సాయంత్రమున నామెను చూచితిని. నేటిప్రొద్దుటి వరకామె కాప్రయత్నము లే తెలియవు. ఈపనవెల్ల నా జాంతఃపురము కదలుటకు వీలులేదు. ఎవ్వరితో చెప్పును? చెప్పి యింతయూహ యెట్లు పన్నగలదు?

అయినను నాయెడల నామె కంతలో నంత ప్రసన్నత యెట్లు వచ్చినది? నిన్న సాయంతనము లేని యేకాంత మీ సాయంతనమున నెక్కడ నుండి వచ్చినది. అట్లుకాదు. నిన్న నన్ను జూచుటయే క్రొత్త యాయెను! నేడు నన్ను గురించి విచారించి యుండును. ఆలోచించి యుండును!

ఇన్నిసందేహాము లెందుకు? ఆమెకు నాయెడల ప్రేమ లేకున్న నట్లేల మాట్లాడును? ఆచూపులు చూచునా? అస లట్టి మహాసౌందర్యవతికి దురూహాలేల కలుగును? అమెలో నిట్టి విషాలోచనములు కలుగునా? ...కలిగినచో!

మధుమాస మల్లికా మంజరీ గర్భముల్
విషవాహినుల స్రవించు నేమొ?
బాల ముగ్ధరసాల పాకపాగ్రంబులు
ముషిణీ పండులు పండి ముగ్గు నేమొ!
చారు శారదయామినీ రమ్య చంద్రికల్
ఘనచితాగ్నిచ్ఛటల్ గ్రమ్ము నేమొ!
నవవసంత పికాంగనా గానములయందు
ప్రళయ గర్జనములు ప్రబలునేమొ!

చివురు రాగమ్ము లందున చిలుకు నేమొ
యంధకార పత్రచ్ఛాయ లలముకొనుచు
పూల పానుపు పై నిద్ర పోవువేళ
నచ్చి కరచునొ గోదుమ వన్నెత్రాచు!

దాసి

(తొందరగా ప్రవేశించును)

కీచకుడు

ఏమే కాలమువలె తఱుముకొని వచ్చితివి!

దాసి

రెండు జాముల లోపుననే తాము వెళ్లవలె నంటిరిగా.

కీచకుడు

ఇప్పు డెంతప్రొద్దు పోయినది!

దాసి

రెండు జాములు కావచ్చినది.

కీచకుడు

మఱి నేను తొందరగా వెళ్లెదను.

దాసి

అలంకృతులు కాకుండ నేనా?

కీచకుడు

అట్లయిన నింతయాలస్యము చేసితివేమి?

దాసి

ఆలస్య మైనది.

కీచకుడు

నే నిప్పుడే పోవలెను.

దాసి

నే నీనాడు మనసూర్తిగా చేతులార మిమ్ము నలంకరింప వచ్చితిని.

కీచకుడు

రేపు చేయ కూడదా?

దాసి

ఇక నాకా యోగ్యత యెక్కడిది?

కీచకుడు

ఎందుచేత?

దాసి

ఇదియే నాకడసారి చూపు!

కీచకుడు

అపశకునము మాట లాడెద వేల?

దాసి

రేపు ప్రొద్దున నే నత్తవారింటికి తీసికొని పోబడుదును.

కీచకుడు

ఏమంత తొందర?

దాసి

నాభర్తకు నన్నిచ్చట నుంచుట కిష్టము లేదట.

కీచకుడు

(స్వ) వీరి యౌవనములు రాజపురుషులకు భోగ్యములగు చున్నవి. అందులో 'పెళ్లిచేసికొన్న' తరువాత నేజాతి వారైన నేమి? భర్త ననుసరించి యుండవలసినదే! [ప్ర] నాకిలంకారము నీవు చేయవలదు గాని యిన్నాళ్లుగా మాసేవ చేసి నందులకు నీకీ రత్నహారము బహుమాన మిచ్చితిమి. తీసికొమ్ము!

దాసి

స్వామీ! మిమ్ముల నలంకరించవలె నని యున్నది.

కీచకుడు

మగనాలివి మమ్ము నేల తాకవలె! సేవావృత్తి నీచము. ఇదివరకు మా పొనర్చిన యఘములే చాలును మమ్ము త్రుంచివేయుటకు. ఇది తీసికొని పొమ్ము! [అనిహారమిచ్చును]

[దాసి తీసికొని నిష్క్రమించును]

కీచకుడు

ధనమునచేసి హెచ్చును మదం బదికారణమై యఘంబు హెచ్చునని వచించు పండితుల సూక్తులు రిత్తయు నౌనె! పేరియె ట్టినిముసమందు వచ్చునో! ఘటించును మృత్యువునారకాగ్ని వ్రేల్చును ప్రళయాంతమున్ నరకలోకమె శాశ్వతమే మొ జీవికిన్.

ఈయనీతిప్రవర్తన నన్నెంతగా వేధించు చున్నది? ఛీ! ఛీ! నే నచ్చటికి పోను! తెలిసి తెలిసి మహాఘ మేలచేయవలె.

మరి యాయమతో తప్పకుండ వచ్చెద నని చెప్పితిని గదా! పోకున్న నామె నాకై యెదురుచూచి యింత మోస గాడా యనుకొనును నేము! అవును! తప్పకుండ పోయెదను. పోయి యామెకు నాపశ్చాత్తాపము దెలిపి యీమహాఘము నుండి నన్ను నేన సంరక్షించు కొనెదను? తీరా అంతవరకు పోయిన తరువాత కామమే గెలుచునేమో? పోకుండుటయే మంచిది!

నన్నీవిరాగ మొకవంకను లోని వాంఛ యొకవంకను పీల్చి పిప్పిచేయు చున్నవి. పోదునా? వలదా? పోయెదను! దారిలో నేదైన నామీద పిడుగుపడి నేను చచ్చిపోయిన బాగుండును.

ఇంతతృష్ణ పనికిరాదు. ఈతృష్ణ యేమొ నన్ను దహించుకొని పోవుచున్నది. ఈతృష్ణను జయించిన మహానుభావు లగు ఋషులకు ప్రణామములు.

ఈమహా నిశాసమయమున నాప్రయాణ మెక్కడకని పోవుచుంటిని.

ఇది మహావర్ష ఋతువు పై నీనిశాస
మయము భీకర మయ్యె నామనసు మాత్ర
మీభయంకర రూపమ్మునే వరించు
నే యగాధమ్ములో దిగునో యిదేమి?
నాదు దురవస్థ గని నిశానలిన నేత్ర
కనుల వెంటబాష్పమ్ములు కార్చదొడగె
నాకును భయమ్మె కలిగెడు నామనస్సు
మాత్రమేటికొ చీకట్లు ఘలచుకొనెడు.
గాఢ తిమిరంపు దుప్పటి కప్పుకొనియె
చలికి బెదరిన దనగ నిశాలతాంగి
ఆముసుగులోకి నన్ను రమ్మనుచు నున్న
దటకు పోవలె నని నాకు నాశ యొందు.

ఈ తమశ్శీల శర్వరి యెల్లలోక
మావరించెను వర్షంబు లంతకంత
కధిక మై యుప్పెనం బోలె నలముకొనియె
ప్రధిత మార్గంబులను పరీవాహసమితి.

కడగి యురిమిన జీవలోకంబు లెల్ల
బధిరితం బౌనె పిడుగులు పడి జగంబు
సమసి పోవునో యిట్టి వర్షంబు కతన
ప్రళయ జలరాశి లోకంబు పైన బడునో.

(నిష్క్రమించును)

నవమాంకము

(ప్రవేశము—వలలుడు సైరంధ్రి)

వలలుడు

నీ వెట్లు వచ్చితివి?

సైరంధ్రి

సుదేష్ణ నిద్దుర పోవుచున్నది.

వలలుడు

ఇంక నెవ్వరును లేరా!

సైరంధ్రి

ఉత్తర యున్నది.

వలలుడు

ఇద్దరిలో నెవ్వ రైన మేల్కొని నీకోసము వెదకెద రేమో!

సైరంధ్రి

ఉత్తర కెందుచేతనో పొద్దుటినుండియు భయము గానే యున్నది. నర్తనశాలపేరు చెప్పిన నామె బెదరి పోవుచున్నది.

వలలుడు

ఉత్తర యెటువంటిది?

సైరంధ్రి

అతిసుకుమారి. స్నిగ్ధహృదయ.

వలలుడు

ఆమెయెడల నామనస్సేలనో మృదు వగుచున్నది.

సైరంధ్రి

ఆమె మానసికస్థితి చిత్రముగా నున్నది.

వలలుడు

వారు మేల్కొని నిన్ను వెదకినచో!

సైరంధ్రి

నాకై యంతగా వారు వెదుకరు. ఇంకను రెండుజాములు కాలేదా?

వలలుడు

ఇంతవానలో నీ వెట్లు వచ్చితివి?

సైరంధ్రి

పైటకొంగు నెత్తిమీద వైచుకొని

వలలుడు

(కొంగు స్పృశించి) తడిముద్ద యైనది.

సైరంధ్రి

తడిసినదా?

వలలుడు

అవును.

సైరంధ్రి

దేనితో ?

వలలుడు

వర్షపు నీటితో.

సైరంధ్రి

వర్షపు నీరని యెట్లు తెలియును?

వలలుడు

మఱి దేనితో ?

సైరంధ్రి

దుష్టుడగు కీచకుని నెత్తురుతో!

వలలుడు

వాడు చచ్చినాడు.

(తెరపడును)

ఇది విష్కంభము

[ప్రవేశము కీచకుడు]

కడు మనోనిశ్చయముచేత గదుము బడియు
మాటిమాటికి నీవాంఛ మనసు నెల్ల
నావరించెడు కన్నుల కంటగట్టి
నట్లు కనవచ్చు నీయిరులందు తెఱవ

కురిసిన వర్షము కురిసినట్లే యున్నది. నాయెడల నీప్రకృతి కూడ నింత వైమనస్యము వహించిన దేమి?

ఈజలదు డెంతకఠినుడో యిరులు గ్రమ్మి
యస్మదాదుల మార్గంబు నడ్డగించు
కరుణ యించుక చూపించు కన్నె మెఱుపు
అంగనల హృదయంబు లెట్లైన మృదువు.

పురుషుని హృదయము స్త్రీకై యింత బడలు పడనేల? బ్రహ్మ పదార్థము ప్రకృతిలో ప్రతిఫలించుట దానికి సహజము

అందుకనియే పురుషుడు తనప్రేమ రమణీమూర్తిలో ప్రతిఫలించగా జూడవలయు నని యారాటపడు చుండును.

(వలలుడు ప్రవేశము)

కీచకుడు

ఎవరు నీవు నామార్గ మనురోధించు చున్నావు ?

వలలుడు

నీ వెవ్వరవు ?

కీచకుడు

నే నొక ప్రాణిని.

వలలుడు

కాదు ప్రాణమవు.

కీచకుడు

నీవెవ్వరవు ?

వలలుడు

నేనా ! గంధర్వుడను.

కీచకుడు

ఆ ! (నివ్వెఱ పోవును)

[వలలుడు నిష్క్రమించును)

కీచకుడు

ఎవరీత డీమహాంధకారములో నంతరించి పోయినాడు (నడచి) ఇదిగో నర్తనశాల. ఆమె వచ్చినట్లులేదు. (లోపల యందెరవళి) కాదు. వచ్చి నాకై యెదురు చూచు చున్నది. ఈమె పతులైన గంధర్వులను వెంటబెట్టుకొనియే వచ్చినది. నేను నిరాయుధుడను పౌరుషశాలురయిన వారు నాతో మల్లయుద్ధము చేసెదరుగాక !

అంతవర కేల వచ్చును ? ఆమెకు నాపై ప్రేమ కలిగియే రమ్మన్నది. అసందర్భమైన యూహాలు తోచుచున్నవి. అయినను పిలచెదను. ప్రియా !

(తెరలో)

లోపలకు రమ్ము.

కీచకుడు

లోపల గంధర్వు లున్నారా?

(తెరలో)

మనసు చెదరినదా?

కీచకుడు

ఏమిది? నేను దారిలో నెవరిని చూడలేదా?

వలలుడు

(ప్రవేశించి) నీవు నన్ను చీకటిలో గుర్తించలేవు.

కీచకుడు

నెమ్మదిగా మాట్లాడెద వేమి?

వలలుడు

మనమాట లెవరికైన వినఁబడునేమో!

కీచకుడు

వినబడవు. గాలి హోరు మని వీచు చున్నది. వర్షము కురియు చున్నది.

వలలుడు

పిడుగులు పడుచున్నావా?

కీచకుడు

లేదు! ప్రియా! నీమీద నా కెంతటిప్రేమ యున్న దనినీ యుద్దేశ్యము?

వలలుడు

నే నన్ను ప్రాణములుగూడ విడుచు చున్నావు. ఎంతయని చెప్పను?

కీచకుడు

నీగొంతుక మారిన దేమి?

వలలుడు

ప్రొద్దున నీవు నన్ను తరిమినపుడు ఉఱుచుటచేత బొంగురు వోయినది.

కీచకుడు

ప్రియా! నన్ను క్షమింపుము?

వలలుడు

నిన్నా క్షమించునది?

కీచకుడు

అవును! క్షమించవలదు.

దీర్ఘ వేణీ గుణమున బంధించి నన్ను
కుచమహా పర్వతముల పై కూలద్రోసి
క్రూర ఖర నఖాసుల గ్రుమ్మి గ్రుమ్మి విడువు

(మెఱపు మెఱయును)

(స్వ) మెఱుపు మెఱసినంతలో నీమె ముఖ మిదేమిమహా భయంకర మైనది. (ప్రకాశము) నీ వెవరవు?

వలలుడు

ఇదేమి యీప్రశ్న? నేను సైరంధ్రిని.

కీచకుడు

నిజము చెప్పుము!

వలలుడు

ఈయనుమాన మెందులకు?

కీచకుడు

నీమొగ మింతయెఱ్ఱగా నున్న దేమి?

వలలుడు

అలంకారముగా చేతులకు పూసికొనిన కుంకుమ వాన చేత తడిసి మొగమునకు తుడుచుకొనగా నంటినదా యేమి?

కీచకుడు

కావచ్చును.

వలలుడు

ఇట్లా! మాట్లాడునది? నీకోస మీయర్ధరాత్రమున నీవర్ష ములో పడి వచ్చితినే!

కీచకుడు

అవును! మిగుల కష్టపడి వచ్చితివి.

వలలుడు

ఎట్లు రాక యుందును? నారహస్యము నీకు దెలిసిన తరువాత?

కీచకుడు

ప్రియా! నీవు శృంగారరస పట్టభద్రవు?

వలలుడు

ఎట్లు?

కీచకుడు

నన్ను నీలవసనములు ధరించి రమ్మనుటయే.

వలలుడు

కాని యీచీకట్లు రౌద్రరసముగా మార్చుచున్నవిదానిని.

కీచకుడు

కాదివి మనల రక్షించుచున్నవి.

వలలుడు

అవును నారహస్యమును రక్షించుచున్నవి.

కీచకుడు

రమణీ శిరోమణీ! ఇక తాళలేను.

రావే! నీకవుగింట నన్నదుమవే! రాజీవపత్రేక్షణా
నీవిన్నాణముచేత నాహృదయమున్ నీరమ్యోనే యిమ్యోద్రేక
భావంపున్ సొగసెల్ల నీయెడలనే పండెన్ మనోజాత దీ
ప్తానైశ్వానరు తృప్తిచేసి కుహనాస్వర్గంబు చూరాడెదన్.

నీపైకోరికచేసి యుండనుర తన్వీ! మన్మథోద్యచ్ఛర
క్షేపం బెంతగ నోర్చితిన్ తుదకు నీస్మేరాస్యమున్ చూడగా
నోపన్ గాఢతరాంధకారమున దిగ్వ్యూహంబు సంపూర్ణమై
నాపాపంబు ఫలించిన ట్లగపడున్ నాళీక కేళీదృశా!

ప్రియా! ఏది నీచేయినందిమ్ము! నీకరస్పర్శమున గలిగిన చల్లదనముచేత చలివేయుచున్నది. ఈవర్షా కాలరాత్రియందు నేను మంచుగడ్డవలె బిగుసుకొని పోయెదను.

వలలుడు

నీవటు కాకపోయినచో నేనీ చేతులతో నలిపి ముద్దగా చేసెదను.

కీచకుడు

నీచేయినందిమ్ము!

వలలుడు

నర్తనశాలలోనికి పోదము!

కీచకుడు

నీవు నడువుము.

వలలుడు

ముందు నీవు నడువుము! నేను వచ్చెదను.

కీచకుడు

కినుకరించి పోవుగా?

వలలుడు

ఈమహాగ్నిలో నేనును సమానముగానే వేగింపబడుచున్నాను.

కీచకుడు

ప్రియా! నీయీమాటలతో బ్రహ్మలోకము వరకు పులకితమైనది. త్వరగారమ్ము!

(నిష్క్రమించుదురు)

వలలుడు

పాంచాలీ!

ద్రౌపది

(ప్రవేశించి) వచ్చినాడా?

వలలుడు

ఇంకను రాలేదు.

ద్రౌపది

ఇందాకనుండి యేమి చేసితిరి?

వలలుడు

చమత్కారము.

ద్రౌపది

అవును. మీకు చమత్కారమే.

వలలుడు

దేవీ! కోపించకుము!

ద్రౌపది

వా డభినవ దుశ్శాసనుడు.

వలలుడు

కాని మిక్కిలి రసికుడు.

ద్రౌపది

క్రొత్తగా స్త్రీ లెప్పు డయితిరి?

వలలుడు

మాతమ్ము డజ్ఞాతవాసమునకు మొదట. నేను చివర!

ద్రౌపది

అజ్ఞాతవాసము గా వచ్చినదా?

వలలుడు

ఆ. అందుకనియే నీ కీశుభము. ఇది దుర్యోధన దుశ్శాసనుల రాబోవు మహావధకు చూలిక.

ద్రౌపది

యుద్ధములయందు మీ యీమహోత్సాహమే మిమ్ము విజయులను చేయు చున్నది.

వలలుడు

విజయుడు మాతమ్ముడు.

ద్రౌపది

అవును. అర్జునుడు జయించువాడు. మీరు సాక్షాత్తుగా జయమే యవతార మెత్తిన మూర్తి.

వలలుడు

ఇదుగో! ఇప్పుడే వానిని వధించితిని.

(ద్రౌపది నిష్క్రమించును.)

కీచకుడు

(ప్రవేశించి) ప్రియా! ఇంక రమ్ము. నాయీగాలింపు కౌగిం నొదుగుము.

వలలుడు

(వెనుకకు పోవును)

కీచకుడు

లజ్జావతీ! ఇది నీ కెంతయు నొప్పి యున్నది. (చేయి పట్టుకొనును)

కీచకుడు

(స్వ) ఈమె చేయి యింత గట్టిగా నున్నదేమి! ఇది స్త్రీ కాదు. వీడెవడో పురుషుడు.

వలలుడు

(స్వ) వీని చేయి యింత మృదువుగా నున్నదేమి! ఇంత బలహీనుడా!

కీచకుడు

నీచేయి పురుషునిచేయివలె నున్నది.

వలలుడు

నేను పురుషుడనే!

కీచకుడు

ఓరీ! మూర్ఖుడా! ఎవడవురా నీవు ఇంతవరకు గొంతు మార్చుకొంటివా?

వలలుడు

(స్వ) ఒహో! వీడు మిక్కిలి పౌరుషశాలివలె నున్నాడు. నేను పురుషుడనని తెలిసినంతనే వీడు పొంగిపోయినాడు. ఇంతలో వీనిచేయి మహా కఠినమై పోయినది.

కీచకుడు

ఎవడురా నీవు?

వలలుడు

నేను గంధర్వుడను.

కీచకుడు

దొంగవేషమేల నిజము చెప్పుము!

వలలుఁడు

నేనా! యుధిష్ఠిరసార్వభౌముని తమ్ముఁడను భీమసేనుడను.

(అని కీచకుని చేయి పట్టుకొనును.)

కీచకుడు

అదినాకు తెలియును.

వలలుఁడు

అందుకనియే మరియు తొందరగా హరింపబడుచున్నావు.

కీచకుడు

ఛీ! నాకొరకు స్త్రీవై వచ్చి పౌరుషమేటికి?

వలలుఁడు

ఓరి దుష్టుడ.

(తెరపడును)

సమయజ్ఞుడు (ప్రవేశించి)

సూత్రధారుడును మహాకవియు నగు మాయన్నగారు అమంగళనాశ మెట్లాయని విచారాంబుధిలో మునిగియున్నారు. భరత వాక్యముమాట మఱచి పోయినారు.

ప్రథిత పురాణసంయమి గిరాంపథవర్తను లై జనుల్ చతు
ర్విధ పురుషార్థయోగముల విశ్రుత తత్త్వదనూన భావనా
పథముల గుర్తెరింగి శ్రుతిబంధుర ధర్మ వినిశ్చితాత్ము లై
పృథుల భవాంబురాశి భయమేది చరించి తరింత్రు గావుతన్.

(తెరపడును)

సమాప్తము

విశ్వజనీనగ్రంథావళి : ౧

హృదయేశ్వరి

(పూర్వభాగము)

సాహితీసమితిసభాపతి

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి విరచితము

అఖండమైన ధారాశుద్ధిగలిగి, ప్రసన్నగంభీరమైన రీతితో ప్రతిపద్య హృద్యమై, ప్రాచీన నవీన కవితావిధానముల సమ్మేళనమున కాలవాలమై, ఆధునికాంధ్రసారస్వతమున విశిష్టస్వరూపముతో నొప్పారెడి శృంగారరసాత్మకమగు పద్యకావ్యము.

ఇందలి సన్నివేశము లపూర్వములు, వర్ణనలు నిసర్గసరళములు, కల్పనలు నూతనములు, భావము లత్యంతచమత్కారపదములు.

వెల రూ ౧. ౮.   చందాదారులకు రూ ౧. ౦

విశ్వజనీన గ్రంథావళి ఆఫీసు, తెనాలి.

సఖి

సాహిత్యవిషయక

నూతన పత్రిక

సంపాదకులు

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి

శ్రీ వీరరాఘవస్వామి

సాహితీసమితి పక్షమున పుష్య, చైత్ర, ఆషాఢ, ఆశ్వయుజమాసములందు ప్రకటింపబడును. ప్రారంభము క్రోధన సంవత్సర పుష్యమాసము.

ఇందు రసవంతములైన పద్యములు, కథలు, నాటికలు; గ్రంథసమీక్ష, సాహిత్యసమాలోచన, సార్వస్వత సంకలనము ప్రధానాంశములు.

సంచికలు రమణీయముగా ముద్రింపబడును.

సంవత్సరపు చందా పోస్టేజీతో రూ ౩.

“సఖి” పత్రికా ఆఫీసు, సాహితీసమితి, గుంటూరు.

సాహితీసమితి గ్రంథపరంపర

*

౧. పరిణామనిదర్శనములు

(శాస్త్రగ్రంథము) రూ ౧

చింతా దీక్షితులు, బి. ఏ., ఎల్. టి.,

---

౨. గీతమాలిక

(ఖండకావ్యముల సంపుటి) రూ ౧

నోరి నరసింహశాస్త్రి, బి. ఏ, బి. ఎల్

---

౩. సంధ్యారాగము

(అనిబద్ధకావ్యములు) ౦. ౮.

కో. వేంకటసుబ్బయ్య

---

౪. కుసుమాంజలి

(పద్యకావ్యగుచ్ఛము) ౦. ౧౨.

కోమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు

---

౫. సోమనాథవిజయము

(వచన నాటకము) ౦. ౧౨.

నోరి నరసింహశాస్త్రి

సాహితీసమితి. గుంటూరు

సాహితీసమితి గ్రంథపరంపర

*

౨. కపాలకుండల

(ఆంధ్రీకృతనవల) రు. ౧-౨.

త. వీరరాఘవస్వామి

---

౩. బారిష్టరు పార్వతీశ

(హాస్యరసభరితమైననవల) రూ ౧.

మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి

---

౪. ఏకాదశి

(కథలసంపుటము) రూ ౧.

చింతా దీక్షితులు

---

౫. కృష్ణపక్షము

కావ్యసంపుటి) రూ ౧-౪-౦

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, బి. ఏ.

*

సాహితీసమితి. గుంటూరు

దేశీయ పరిశ్రమలను ప్రోత్సహింపుడు.

సరసమగు రేట్లు !

చక్కని పనితనము !!

మావద్ద అన్నివిధములైన పుస్తకములు, లెటరు పేపర్లు, కార్డులు, కవర్లు, పట్టిపుస్తకములు, వీడ్కోలు పత్రిములు, శుభలేఖలు వగైరా అచ్చుపనులు సరసమగు ధరలకు సకాలములో చేసి యివ్వబడును. రబ్బరు స్టాంపులు, లైను బ్లాకులు, హాఫ్‌టోన్ బ్లాకులు తయారుచేసి యివ్వబడును.

మా బైండింగు ఆఫీసులో లాబుక్కులు, రోజుముఖఝులు, బైండుబుక్కులు, స్టూడెంటునోటుబుక్కులు వగైరాలు కోరిన రూలింగుతో సరసమగు ధరలకు తయారుచేసి యివ్వబడును.

మావద్ద ప్రింటింగుపనులకు, ఉద్యోగస్థులకు విద్యార్థులకు వలయు వివిధరకముల కాగితములు అన్నిసైజులలో విక్రయింపబడును.

మా షాపునందు అక్కౌంటుబుక్కులు, ఎక్సరసైజ బుక్కులు, బైండుబుక్కులు, ఫైలుబుక్కులు, ఇండెక్సులు నవలలు, నాటకములు, శతకములు, నిఘంటువులు వగైరా అమ్మబడును.

వివరములకు:—

యన్. వెంకటేశ్వరరావు,

ప్రొప్రయిటరు:— శ్రీ పద్మా అండ్ కంపెనీ,

ప్రింటింగు ఏజంట్సు, బుక్ బైండర్సు, పేపర్ మర్చంట్సు అండ్ బుక్ సెల్లర్సు,

మెయిన్ రోడ్, బాపట్ల. (గుంటూరు జిల్లా)

END OF TITLE